

Het moet allemaal nog even wennen

Rudolf Geel

bron

Rudolf Geel, *Het moet allemaal nog even wennen*. Nijssen, Amsterdam 1983

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/geel005moet01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Het toppunt

Mijn dochter nam plaats op de stoel tegenover mijn bureau.

‘Pappa,’ zei ze. ‘Waaraan kun je zien dat er olifantengehakt op je bord ligt?’

Ik was juist met iets ingewikkelds bezig en raakte daarom onmiddellijk het spoor bijster waarop mijn gedachten moeizaam balanceerden.

‘Vertel het maar,’ zei ik.

Zij spreidde haar armen uit.

‘Zúlke ballen!’

Ik lachte beleefd, boog mij weer over mijn boek en zei:

‘Heel leuk. Pappa gaat nu even verder met zijn proefschrift.’

Ze was nog niet van plan om weg te gaan.

‘Weet jij het toppunt van ijdelheid?’

Behalve mijzelf kon ik niets bedenken.

‘Een brilslang,’ zei ze. ‘Met contactlenzen.’

‘Juist,’ sprak ik sullig.

‘En het toppunt van stupiditeit?’

Hier bevond ik mij op bekend terrein. Een menigte personen streed als bij toverslag om de voorrang.

‘Als die slang z'n contactlenzen kwijtraakt,’ riep mijn dochter.

Zij ging er eens gezellig bij zitten en deelde mij mede dat zij voor haar verjaardag, de volgende

week, eigenlijk een slang beliefde. Daarover had zij onderhandelingen gevoerd met haar moeder, voor wie, door een merkwaardig toeval, slangen de meest bedreigende serpentes vormden die de schepping had opgeleverd.

Ongetwijfeld had deze angst iets te maken met het oude paradijsverhaal, hoewel de menigvuldige stoet adders die volgens zeggen haar jeugd op de Veluwe in een hel hadden veranderd, zonder twijfel een duit in het zakje hadden gedaan. In Artis bleef zij in ieder geval voor de zekerheid buiten, wanneer haar dochter zich aan pythons en cobra's verlustigde, nadat zij even daarvoor genoten had van de verderop residerende krokodillen.

‘Mamma wil zeker geen slang,’ opperde ik.

‘Als ik met Willem Kieft van Ajax ben getrouwd nemen we slangen,’ sprak mijn dochter op een toon die menig sportman zou verontrusten.

Ik zou het later nog wel eens druk kunnen krijgen met het troosten van degenen die mijn Medusa meenden te moeten beminnen.

Hierna rinkelde de telefoon.

‘Heb jij Karel de laatste tijd nog gezien?’ vroeg een vriendin des huizes met een bezorgde klank in haar stem.

‘Nee,’ zei ik. ‘Hoezo?’

‘Hij ziet er zo goed uit. Het is in één woord beangstigend.’

Karel hield van een slokje. Ook ging hij altijd laat naar bed. Waar het kon leidde hij een liederlijk leven. Al jaren hield hij zich uitsluitend bezig met de

dingen die God ten strengste had verboden. In de pauzes, wanneer hij bij ons op bezoek kwam, viel hij meestal onmiddellijk lijkbleek in slaap op de bank. Zijn ogen waren diep weggekropen in de kassen. Zelfs in zijn slaap stak hij nog een sigaret op.

‘Ik wist niet wat ik zag,’ vervolgde de vriendin. ‘Hij kwam bij mij binnen, helemaal veranderd weet je wel. Veerkrachtig, bruin, vrolijk. Vroeg meteen om een glas melk. Was opgehouden met roken.’

‘En bleef ie ook van jou af?’

‘Ja,’ zei ze bedrukt. ‘Hij wou dat ik met hem voor de deur ging tennissen.’

Dat was met Karel wel eens anders geweest.

‘Hij is een ander mens,’ zei de vriendin. ‘En ik vertrouw het niet. Iemand kan er niet zo maar ongestraft opeens goed uitzien en zich fit voelen. Voel jij je wel eens fit? Of uitgerust? Jij loopt tenminste altijd te klagen. Dat is nog normaal. Toen Karel bij me van de bank sprong knapten er meteen twee veren. Bij het weggaan tilde hij me op en gooide me bijna door het plafond. Ik vertrouw het niet. En hij wil ook niet naar een dokter. Als je het mij vraagt,’ haar stem daalde tot fluisterhoogte. ‘Als je echt wilt weten wat ik denk, dan weet ik zeker dat er met Karel iets ergs aan de hand is. Tennissen op straat! Je denkt toch niet dat ik mij daarvoor leen! Toen ie nog gewoon in het gangetje zijn drankadem over mij uitstortte, terwijl zijn handen ik weet niet waar allemaal kropen waar ze wat mij betreft konden gaan; tja... Daar ben je dan aan gewend! Hij speelt nu met mijn zoon honkbal op het veldje. Vertrekt

morgen voor een voettocht naar de Pyreneeën. Als ik jou was ging ik hem maar gedagzeggen. Iemand die zulke krankzinnige dingen doet zie je waarschijnlijk nooit meer terug.'

Ik legde de hoorn op de haak.

'Pappa,' zei mijn dochter, die geduldig had gewacht. 'Wat is het toppunt van snobisme?'

Ik was met mijn gedachten bij Karel.

'Als die brilslang, nadat ie zijn contactlenzen is kwijtgeraakt, een monocle koopt.'

Ik knikte deemoedig.

'Pappa,' zei mijn dochter. 'Wat is een monocle?'

Blauw

Gedurende een korte maar naar ik meen onstuimige tijd in haar leven heeft mijn moeder omgang gehad met een heer die gebukt ging onder de naam Alfons Blauw. Het enig opzienbarende van deze verbintenis lijkt mij gelegen in het feit dat de relatie zijn hoogtepunt beleefde vlak voor zij mijn vader ontmoette, zo omstreeks haar vijftiende verjaardag.

Misschien is deze aanvulling van mijn moeders amoureuze kleurenpalet een volslagen toeval. Bij nader inzien rijst er een aantal vragen die voor niemand van belang zijn maar die toch op de een of andere manier een oplossing niet kunnen ontberen.

Nadat omstreeks het jaar 1932 de verhouding tussen mijn moeder en de heer Alfons Blauw op noodlottige wijze naar zijn einde werd gevoerd (zoals trouwens zoveel in die tijd), stond zij op het punt weer eenzaam en alleen te zijn in dit leven. Geen man om 's avonds bij haar aan te bellen en haar eerst geduldig een half pond bonbons te voeren, om haar daarna mee te tronen naar de lokkende danstenten en tingeltangels, de drukke straten van de toen nog zo gezellige stad, het maanlicht in de parken dat zacht in haar brilleglazen weerkaatste, de tedere omhelzingen bij het vallen van de bladeren en het naderen van het sinterklaasfeest.

Daar stond zij. Zij was toch al een flinke meid,

zoals de spaarzaam overgeleverde foto's aangeven, en zij was vast en zeker een en al verlangen.

Naar wie verlangde zij eigenlijk?

Die vraag kan ik gelukkig, als een van de weinige raadsels waarvoor ik gesteld ben, oplossen. Mijn moeder verlangde naar mij. En toch moest ze nog even zes jaar wachten alvorens zij mij kon aanleggen en mijn haar in een kuif borstelen, in samenwerking met mijn grootmoeder, waardoor zich bij mij vervroegde verschijnselen van grijsheid en kaalhoofdigheid zouden voordoen.

Genoeg daarover! Is het niet voldoende dat zij het verlangen kende naar een zoon?

Die Blauw had daar natuurlijk geen weet van! Of hij maakte zich met opzet uit de voeten toen hij in de gaten kreeg dat hij moest dienen om een veel verder gelegen ideaal te helpen verwezenlijken.

Goed, dat ik mij ontwikkelde in een richting die ver uit mijn moeders buurt lag en dat ik haar tot onderwerp van vertellingen maakte, dat kon zij toen niet bevroeden. Maar zelfs wanneer zij dat wel had gedaan, dan nog zou zij niet van mij hebben afgezien. Zij hield van mij reeds voordat zij mij kende. Gaat het niet zo in elke godsdienst?

Terwijl mijn moeder tijdens de kortstondige, zich voornamelijk op het gangportaal afspelende omgang met B. naar mijn komst uitzag, moet zij af en toe die achternaam zwijmelend voor zich uit hebben gemompeld.

Je zal toch Blauw komen te heten. Bij toeval heb ik het eindelijk eens een keer getroffen.

Niet lang nadat mijn moeder en haar Alfons uiteen waren gegaan, ontmoette zij mijn vader, die bij de bank werkte waar zij geregeld voor haar werkgever heen moest.

Waarom viel zij op mijn vader? Hij was, het moet gezegd worden, een knappe, slanke jongeman, geoefend basketballer tevens, en uitzonderlijk charmant. Maar was dat wel genoeg? Anders gezegd: viel het mijn moeder op? Leefde zij niet door god weet welke speling van het toeval (misschien wel een droom) in de veronderstelling dat zij alleen het geluk deelachtig zou worden met een achternaam met kleur erin?

Wie zegt dat dit onzin is?! Treft geel ons niet als de kleur van de zomer, na het stemmige en winterse blauw? En heeft de zomer niet toekomst, als je de herfst even wegdenkt? Trouwens, wie denkt er op zijn vijftiende aan herfst? Na de gestrengheid van het blauw stond mijn vader daar als een reeds geld verdienende jongeman met toekomstmogelijkheden. En hij lachte naar mijn moeder. Zo is het gegaan.

Het blijft natuurlijk mogelijk dat de val die zij maakte voor mijn vaders charmes het door mij gevreesde dwangmatige karakter had. Wie weet hoe zij op bijna systematische wijze om zich heen heeft gekeken naar een man met kleur in zijn naam. Oranje was niet voor haar weggelegd, Rood was haar vader al, Bruin had Duitsland in zijn macht en maakte zich op om Groen en andere joden te deporteren naar het land waar alles Zwart is.

Zo bleef uit de beschikbare mogelijkheden Geel over. Die op de Amsterdamsche Bank werkte en de zoon was van een oppassend christen.

Het is dus zowel mogelijk dat ik het resultaat ben van volslagen toeval als de uitkomst van schitterende gedachten die door het hoofd van mijn moeder raasden. Daarom is het maar goed dat zij niet wist dat geel ook staat voor de haat en dat er in België een dorp ligt dat Geel heet en waar alleen maar gekken wonen, en dat zij door mijn daden nog wel eens groen en geel van nijd zou worden, terwijl miljoenen zuchtten onder de knoet van het gele gevaar.

Letterkundig leven

Toen ik opstond was het pas kwart over zes, maar omdat ik om negen uur in Antwerpen diende te arriveren, maakte ik mijn vrouw wakker en zette mij traag in beweging. Met tegenzin bedacht ik dat ik die dag een lezing moest houden over het onderwerp ‘literatuur en werkelijkheid’, en dat ik mij met dat doel zou inschepen op een vaartuig van de firma Flandria, waarop wij van Antwerpen naar Zierikzee en terug zouden varen. Temidden van een aantal literaire Belgen zouden wij congresseren en felle debatten houden over de vraag of literatuur nu wel iets dan wel niets met de werkelijkheid uitstaande had. Eigenlijk lag het antwoord al zo voor de hand dat ieder debat mij zinloos leek, maar onze gastheer Willem had mij verzekerd dat er behalve over literatuur gezeurd ook vaak en veel gegeten werd, en dat na verloop van een halfuur het merendeel van de congresgangers het doel van de dag reeds geheel uit het oog verloren zou hebben.

Nadat wij in Antwerpen geruime tijd hadden gearzeld bij een stoplicht dat op rood en groen tegelijk stond, bereikten wij de kade bij het fiere slot Het Steen, waar op dit uur van de ochtend, terwijl de stad nog een geheel uitgestorven indruk maakte, reeds flinke groepen mensen in en uit liepen.

Awel, en hier stond hij dan, onze geletterde gast

uit het koude noorden. Dat ge welkom zijt geheten en de koffie wordt alras benedendeks geserveerd.

Tegen half tien maakte het schip zich los van de kade. Reeds hadden wij een paar oude kennissen ontmoet, die ook werkzaam waren in de fictionele branche. De niet-schrijvende bemanning bestond voornamelijk uit oude dames op leeftijd, die zich met zure gezichten verheugden op hoogstaande dingen.

Het schip waarop wij ons bevonden, was niet zo maar een boot uit de Flandria-vloot, maar het drijvende restaurant La Perouse. Dat beloofde dus veel. Terwijl wij genoeglijk koutend de dokken van Antwerpen aan ons voorbij zagen glijden, kwam de stem van de directeur van de vereniging die deze dag organiseerde uit de luidspreker.

‘Beste vrienden,’ kraakte de stem. ‘Het is nu bereids half elf op deze verrukkelijke dag. Ge kunt nu tot half twaalf vergaderen. Maar dan moet het afgelopen zijn, want dan gaan we aan het aperitief en daarna eten.’

Een deel van de verzamelde lezers begaf zich naar de kajuit alwaar wij zouden debatteren. De andere helft gaf vanwege het zonnige, zij het licht nevelige nazomerweer de voorkeur aan het dek.

Hierna nam de vergadering een aanvang.

Allereerst kreeg Willem het woord, die uitlegde dat de kunst een crisis doormaakte. Nou, daar hadden ze op het dek geen last van. Het vrolijk gejoel aldaar overstemde geheel Willems treurige prognoses. Dit was des te meer jammer omdat de corres-

ponent van het persagentschap Belga, die deze dag voor een aantal bladen diende te verslaan, al binnen enkele minuten in slaap viel. Hij was nog niet nuchter van de vorige avond, waarop hij geheel tot zijn verrassing zijn hotelkamer was binnengeraakt in het gezelschap van een travestiet.

Dat werd nog flink behelpen.

Hierna was het mijn beurt. Om de boel wat op te vrolijken had ik mijn lezing gebouwd rond een door mij geschreven column, waarin ik de minister-president van Nederland oproep België onmiddellijk te bezetten, dit om een vrije doortocht naar Frankrijk te verzekeren. Het moet gezegd dat het gelach niet van de lucht was, hoewel in latere verslagen van de dag mijn stellingen geheel verkeerd werden weergegeven. Enkele dames verwijderden zich vol walging uit de kajuit.

Nadat ik was uitgesproken, repte een romancier wiens werken in eigen beheer verschenen zich naar de microfoon en betoogde dat, geheel tegen mijn advies in, kunst niets met de werkelijkheid uitstaande had. (Trouwens, wat is de werkelijkheid?) ‘De kunstenaar,’ betoogde mijn opposant, ‘moet terugkeren naar zijn ivoren toren, waar hij op zijn gemak kan gaarkoken.’

Na deze historische woorden was het al bijna half twaalf en zagen wij de eerste glazen aan dek verschijnen.

De rest van de dag ging razendsnel voorbij. Eerst legden wij nog voor anderhalf uur in een sluis aan om versast te worden. Aan tafel gingen de glazen

vlugger leeg dan God ze kon volschenken. Mist trok op en daalde neer.

‘Aan bakboordzijde, rechts dus,’ meldde de luidspreker, ‘ziet ge thans de Zeelandbrug, lengte vijf kilometer. Onze piloot zal nu trachten deze niet langs zij te enteren.’

Om half vijf moesten we door ingrijpen van de directie weer een uur vergaderen. Behalve een mijner vrolijke tafelgenoten, nam hier de ernstige en beschaafde dichter J. het woord, die zich de gehele dag van ons afzijdig had gehouden. Dit moet er ongetwijfeld toe hebben bijgedragen dat hij reeds de volgende week een Nederlandse letterkundige prijs deelachtig werd, maar daarvan was op dat moment nog niets bekend. J. zijn betoog over de kunst ging mij geheel voorbij. Wel kon ik in het voorbijgaan opmaken dat het wel doortimmerd was en bijzonder boeiend voor mensen die belangstelden in de materie. Daarbij behoorde alweer niet de wakkere correspondent van Belga, die onrustig snurkend op de voorste rij zat. Dit evenwel stoorde J. niet in het minst. Na afloop van zijn betoog verhief een der aanwezigen zich en informeerde op hoge toon wat we nu eigenlijk onder kunst moesten verstaan.

Buiten werd het al een beetje donker. De avondmaaltijd stond op de komfoors. De romancier in eigen beheer schudde de correspondent wakker en vertelde hem zijn droeve levensgeschiedenis, waarna de nijvere journalist hem inviteerde op zijn hotelkamer. Even later kwam een ober langs met een schaal mayonaise. Het werd nu allemaal zeer ver-

ward. De schrijver A. beloofde mij eerdaags een wielerskoers voor schrijvers te zullen organiseren. Bij een vorige gelegenheid had een der deelnemers de meet gehaald, de overigen waren nog steeds bezig hun bidons te vullen aan de tapkast. Willem, die dit alles al vele malen had meegemaakt, overwoog de Schelde in te duiken, ten bewijze dat de crisis in de kunst zijn dieptepunt voorbij was.

Om negen uur in de avond stapten wij uitgeput in onze auto, in de zekerheid dat wij de literatuur weer eens een dienst hadden bewezen.

Het drijvend restaurant kan in het vervolg beter aan de kade blijven liggen en werken aan verbetering van de kaart.

Ry

Toen wij even in Normandië waren, en nadat wij in het plaatsje Les Andelys een avond lang hadden uitgekeken over de rivier de Seine, af en toe uit ons glas drinkend, net zo lang tot het water aan de andere kant van de ruit onbeweeglijk leek geworden, waarna de nacht ons het uitzicht benam, besloten wij de volgende dag, alweer op terugreis, het nabijgelegen dorp Ry te bezoeken, waar zich onder de naam Yonville-l'Abbaye belangrijke gedeelten van Flauberts roman *Madame Bovary* heten af te spelen, al zijn er hypothesen die dit tegenspreken.

Het was zacht, vriendelijk weer, met een lichte neiging naar regen.

Via landwegen, zorgvuldig de kaart raadplegend, reden wij in een gezapig tempo naar Ry, dat er toen wij aankwamen even rustig en dommelend bij lag als ik mij had voorgesteld.

Wij stapten uit en liepen rond. Veel te beleven viel er niet. Reeds bij eerste oogopslag werd duidelijk waarom mevrouw Bovary zich hier niet op haar gemak voelde en zich verveelde, een verlangen voelde opkomen naar avontuur, opwinding, en dit alles liefst in gezelschap van een niet landelijk ogend persoon.

Wij weten hoe het met haar is afgelopen. In dit opzicht is veel literatuur, naar analogie van het le-

ven, voorspelbaar.

Toen ik mij nog wat verder in het Ryse waagde, viel mij in dat mevrouw Bovary zich bij nadere beschouwing nog tamelijk kalm had gehouden. Ik zou mij kunnen voorstellen dat andere dames met een stadse instelling wel wat heviger tekeer waren gegaan, eenmaal gestationeerd in Ry, met een saaie echtgenoot.

Ik bracht mij voor de geest hoe mevrouw B. door de hoofdstraat liep, dat wil zeggen: hoe Flaubert zich voorstelde dat zij, dat wil zeggen hijzelf, door die straat liep. Achter de huizen tekenden zich de lage, groene heuvels, met hun contrastrijke begroeiing. Zoveel afwisseling en toch zo altijd hetzelfde, waardoor de wanhoop om het bestaan zich bij het verstrijken der seizoenen steeds meedogenlozer moest aftekenen.

De huidige bewoners van Ry hebben de herinnering aan Flauberts personage niet overgelaten aan de beleefdheid van de toevallige passant. Op bijna iedere winkelruit zien wij een affiche van de plaatselijke Galerie Bovary, Musée d'Automates, alwaar men vijfhonderd speelgoedautomaatjes heeft verzameld. Driehonderd daarvan brengen scènes in beeld van de roman *Madame Bovary*. Door de week kun je dit museum alleen binnen als je met een georganiseerde reis komt, maar eenvoudige literatuurliedhebbers reizen zelden in groepsverband en doorkruisen liever in hun eentje het landschap. Zij mogen er alleen op zon- en feestdagen in, maar in het bijzonder op die dagen blijven ongeorganiseerde li-

teratuurlijefhebbers thuis, terwijl de rest van de mensheid zich op velden en wegen begeeft.

Zo is uiteindelijk alles goed geregeld. Zouden overigens zij die onwetend zijn van literatuur het plaatsje Ry aandoen? Ik denk het niet. Daarom ligt het voor de hand dat nooit iemand het automatenmuseum bezoekt, behalve natuurlijk de schoolkinderen, die langs de wonderen der cultuur worden gesleept. Nadat zij de driehonderd bewegende automaatjes hebben bekeken, besluiten zij dat ze de roman zelf niet meer behoeven te lezen voor het eindexamen, omdat hier nu immers alles al driedimensionaal voor hun neus staat.

Wie na bezoek aan het dorp honger heeft gekregen, kan terecht in de Rôtisserie Bovary, die waarschijnlijk is geïnspireerd op het door mevrouw B. zo treffend in beeld gebrachte spreekwoord dat alle vlees zwak is.

Rôtisserie Bovary.

Waarom hebben ze in Ry niet een altaar opgericht ter herdenking van de menselijke hartstocht, en daarin van het lijden, de eenzaamheid, de hypochondrie, het verlangen, de wanhoop, de angstige spanning, de vergeefsheid, de neurotische behoefte aan erotiek?

Welke geheimzinnige krachten zijn er in Ry aan de gang? Want wat kunnen wij in die grillroom anders zien dan het bewijs van zelfvoldaanheid en fantasieloos ondernemerschap? En hoe kan die automatenhal ooit iets anders voorstellen dan de vooraf berekende beweging, die zich steeds herhaalt en die

het einde is van alle avontuur, de ontkenning van de passie die het leven van de Bovary's in deze wereld zo tomeloos en tragisch doet voortrazen?

Tarzan

Ik nam de telefoon en belde mijn moeder.

‘Ja,’ sprak ik. ‘Met mij. Ik heb een kleine mededeling die je misschien een beetje in de war zal maken. Wij krijgen namelijk zaterdag een hond. Ik kan mij voorstellen dat je daarom niet meer bij ons langs durft te komen, te meer waar het hier niet een dwergpoedel betreft maar een zwaar op de poten gebouwde waakhond, zo een die ze meteen na de geboorte het spoor laten ruiken van dieven. Ik hoef hem dus niet persoonlijk bijtles te geven, want dat doet hij geheel uit zichzelf. Hij kan al heel hard blaffen, moeiteloos verheft hij zijn waf boven die van de overige bewoners in de kennel. Hoewel hij nog slechts zeven weken oud is en net verwijderd van de moederborst, bestaat zijn lievelingskostje uit lederen zitbanken en pantoffels van zeehondebont. “Daar zult u plezier aan beleven, meneer!” riep zijn fokker, terwijl ik moeite deed ons nieuwe vriendje van mijn broekspijp te verwijderen. “Dit is een woeste jongen en trouwens nog een teef ook. Leuk dat u kinderen hebt. Want hij is dol op speelgoed. Nee, dit is zeker niet de doorsnee bokser die hier grommend om u heen springt. Hier ziet u Bep van Klaveren in honduitvoering.”’

Aan de andere kant van de lijn was het stil.

‘Misschien kun je hem leren dat hij nog alleen

van hondenbrokken en worst houdt,' zei mijn moeder aarzelend.

'Inderdaad,' antwoordde ik. 'Dat is een verstandige opmerking. Onze Tarzan houdt trouwens nu al erg van worst en vooral van de hand die eraan vastzit.'

'Hoe moet dat nu als ik bij jullie kom?'

'Moeder,' zei ik. 'Daarom bel ik je. Al was het alleen maar om je mee te delen dat het niet mijn schuld is. Ik zal een uiterste poging wagen onze Wodan te leren dat je goed volk bent. Maar hij is dol op bontjassen. En wat dat betreft zijn honden ongecompliceerd van aard. Voor hen bestaan er geen nuances. Van huis uit erkennen zij slechts één Baas, en dat ben ik. Toevallig hè? De rest deugt per definitie niet. Daar moet dus in gebeten worden. Misschien lukt het mij hem duidelijk te maken dat jij de baas zijn moeder bent, waarna hij ongetwijfeld zal gaan kwispelen. Toch kan ik niets definitief beloven, waar het onze Satan betreft.'

'Wat een rare namen verzin je toch voor een teef,' zei mijn moeder voorzichtig.

'Luister nou eens,' zei ik ongeduldig. 'Ik kan zo'n hond toch moeilijk Truus gaan noemen. Of Maaike. Dat kan ik moeilijk doen. Naar zo'n naam zal hij bepaald niet willen luisteren en bovendien houdt die de dieven niet ver van onze stoep. Daarom heb ik al gedacht aan Grizzly. In de afgelopen jaren heb ik trouwens een lijst aangelegd van de hondenliefhebbers in mijn buurt die hun Lara, Pummetje of Boemske precies voor de ingang van mijn oprijpad

lieten schijten. Die kunnen de komende weken rekenen op een verrassing, en wel precies voor hun deur.’

‘Pas maar op dat ze je niks aandoen,’ zei mijn moeder.

Ik zag haar opeens weer voor mij toen zij jong was en ik een kleuter. In de Amsterdamse Watergraafsmeer waar wij, met angst voor mogelijke inwoning, een driedubbel bovenhuis bewoonden, was ruimte voor een stoet van dieren. Maar die kwamen niet in huis. Toch was mijn moeder voor iedere hond in de buurt een bekende verschijning. Wanneer zij het waagde de deur uit te komen, renden al die dakloze zwervers, vaak oorlogskinderen net als ik, kwispelend op haar af om uitgelaten tegen haar te blaffen. Zo was het buitenleven van mijn moeder in die tijd één op sukkeldraf afgelegde marathon om haar aanbidders te ondopen. Mij sleepte zij, desnoods aan mijn oren, achter zich aan.

Een paar keer per jaar ging zij met mijn vader naar diens geboorteplaats Alphen aan de Rijn, waar hij een paar broers had wonen. Een van dezen was een uitzonderlijk aardige man, getrouwd met een allerliefste tante. Het echtpaar had geen kinderen, maar wel een hond, een Schotse terrier die, als hem dat zo uitkwam, luisterde naar de naam Bobby.

Bobby was een beetje verwend. Zoals alle honden hield hij van mijn moeder, zij het op zijn geheel eigen manier. Je mag wel zeggen dat hij, vanaf het ogenblik waarop zij arriveerde, geheel en al beslag

op haar legde. Luid blaffend en speelse bijbewegingen makend sprong hij tegen haar op en hij rustte niet voordat zij gezellig in een stoel zat, waaruit hij haar de rest van de dag niet meer liet opstaan. Waaks lag hij aan haar voeten. De geringste beweging deed hem vervaarlijk grommen. Minstens één keer tijdens zo'n bezoek beet hij haar in de enkel.

Toen Bobby overleden was, ontfermde mijn moeder zich uit louter vreugde over een kat.

Vandaar dus dat ik haar even opbelde om haar op de hoogte te stellen van het blijde feit dat wij behalve een paar katten nu ook een hond hadden uit te besteden wanneer wij een paar dagen weg moesten.

Het grootste verlangen van mijn dochter behelst nu een paard.

Ver van huis

Gisteren kwam Jan bij ons eten. In wat ongeordender jaren schuimden wij dagelijks de stad af. Maar als ik daar nu over nadenk was ‘schuimen’ niet de juiste benaming voor de hijgende activiteit die wij tentoonspreidden. Waar wij opdoken bestond slechts de illusie van schuim. Verlegen als wij waren, nestelden wij ons in een hoekje van de Lucky Star en zagen de beroemde schrijvers binnenkomen, rondspiedend of er nog een meid viel te versieren. O hoe graag zouden wij ons in hun plaats willen stellen, maar omdat wij nog slechts beginnelingen waren, vermochten wij ons uitsluitend enig air te verschaffen bij het verlaten van het etablissement, wanneer wij de portier als echte heren een kwartje overhandigden.

Jan zou later een beroemd filmer worden en ik zijn scenarioschrijver. De filmsterren deelden wij samen.

Door toedoen van een vage kennis kwamen wij in contact met de nog veel vagere opschepper W., die ook op zoek naar roem en filmsterren was. Even later zaten Jan en ik aan een bureau, terwijl W. onze public relations verzorgde.

Het scenario dat wij vervaardigden, gaven wij in bewaring bij een bevriende notaris. Daar zal het blijven liggen tot het eind der dagen.

(W. overigens bedacht later, toen hij weer op eigen benen stond, een film over een Surinaams meisje dat voor het eerst in Amsterdam de straten wit van sneeuw zag. Daar W. met zijn geheel eigen optimisme de opnamen in augustus had gepland en het ook in de winter daaropvolgend niet wilde sneeuwen, zit het meisje nu nog steeds te wachten. De subsidie voor kunstsneeuw die W. bij *grm* aanvroeg, arriveerde op de dag dat de wereld geheel wit was. W. had juist die dag bestemd voor het draaien op lokatie van een reclamefilmpje aan het strand waarin de nieuwe badmode getoond werd.)

Na ons mislukte filmavontuur zonnen wij op andere middelen om de liefde te manipuleren. Maar waar Jan en ik verschenen, trokken alle mogelijkheden op dit gebied zich terug onder hun opklapbedden. In een café kwamen wij op een avond in contact met het meisje José, dat ons introduceerde bij de leider van een jeugdhonk in Hoorn. Dit honk had eerdaags iets te vieren en de leider wenste deze viering te besluiten met echt cabaret. Het bleek José al spoedig dat Jan en ik zoiets uitstekend konden schrijven. Daartoe kregen wij de beschikking over een studentenzomerhuis in het Zeeuws-Vlaamse gehucht St. Anna ter Muiden, waar het vreselijk koud was toen wij arriveerden en vreselijk leeg. Het artiestenleven kent zo zijn ontberingen. Het was winter. Tot overmaat van rampspoed bleek al bij de eerste sessie dat Jan weliswaar bijzonder humoristisch uit de hoek kon komen, maar dat het maken van cabarettteksten nu niet bepaald tot zijn vele ga-

ven behoorde. Bovendien stond zijn hoofd er niet naar. Het kale landschap zonder meisjes; de dagelijkse visite van de dorpsdokter, die het omgaan met echte intellectuelen en kunstenaars al lang ontwend was en zijn dochter in de torenkamer had verborgen; de voortdurend hoog oplaaierende honger naar voedsel, drank en verpleegsters, - dit alles noopte Jan ertoe zich slechts onledig te houden met het hoog opstoken van de potkachel en het heen en weer reizen tussen ons verbanningsoord en de enkele kilometers verderop gelegen drankwinkel. Dit alles om mij met warme voeten en gesmeerde ziel enige inspiratie te laten opdoen.

In voortdurende dronkenschap leek het erop alsof onze teksten van een uitzonderlijke grappigheid waren geworden. Een ging er over een idioot van een dokter, een ander over een hoog oplaaierende potkachel ('Wie is er weer zo heet, dat is de pot, dat is de pot, dat is de potkachel'), drie over geheelonthouders en allemaal over ons verlangen dit oord der verdoemden te verlaten, opdat wij naar Amsterdam konden teruggaan, waar onder hun twijfelaars de wonderlijke bloemen wachtten die zich in onze cabaretteske dromen reeds openden.

José was heel blij met de teksten.

Omdat het feest nog even op zich liet wachten, gaven we ze in bewaring bij een bevriende notaris, waar ze bleven liggen tot het eind der dagen. En onze onkostenrekening werd gehalveerd.

Met Jan is het later nog heel goed gekomen. Na de filmacademie werkte hij een tijdje mee aan alle

belangrijke Nederlandse films. Hierna trad hij in dienst bij de omroep, waar hij als regisseur enige prachtige series kon maken. Toen wij, niet langer laveloos, maar voorzichtig nippend aan onze glazen, het verleden overdachten, vertelde hij dat hij van de zomer twee maanden naar Groenland ging. Daar moest hij, in opdracht, een film maken over de jongensdroom van een ontdekkingsreiziger. In ieder geval iets met veel ontberingen erin. Zelf ging hij ook veel ontberen. Zijn vriendin moest thuisblijven. Twee maanden met alleen maar kerels. Heel veel kou. Wat het eten betreft: niet meer dan pap met sterke drank. Het zou een prachtige film worden die hij daar ging maken. Die leider van dat inmiddels in een opiumkit annex jongensbordeel veranderde jeugdhonk, zou er ongetwijfeld van opkijken!

Opvoeding

‘Kijk,’ sprak ik tot mijn zoon en zijn vriend toen wij Marseille binnenreden. ‘Die heer daar, dat is nou een boef. Moeten jullie eens kijken: wat een louche kop. Echt een zuidelijk type. Zal trouwens wel lid zijn van de Maffia. Bukken kerels! Daar lopen er nog een paar die niet deugen.’

Mijn zoon bukte zich en trok de naast hem gezeten vriend met zich mee. Even later reden wij een parkeergarage binnen.

Het trof nu dat zich bij de uitgang een wat oudere man had neergezet, die een beige pak droeg en zwart met witte schoenen. Die deugde dus waarschijnlijk ook niet. Op de plaats waar zich portefeuilles plegen te bevinden, vertoonde zich een dikke bobbel.

‘Dat is vast een pistool,’ fluisterde mijn zoon.

‘Het is zéker een pistool,’ sprak ik monter. ‘Naar het model te zien zelfs een echte Smith & Wesson. Laten we er voorzichtig omheen lopen. De oude kan ieder moment beginnen te schieten.’

Gezamenlijk slopen wij met een omweg om de louche Marseillaan heen, hiermede de vakantiepret tot onvermoede hoogten opzweepend.

‘Daar staat een politieagent,’ fluisterde Sander, de vriend van mijn zoon. ‘Zullen we die even gaan waarschuwen?’

Ik lachte schril.

‘Die ziet je aankomen!’ riep ik. ‘Straks denkt hij nog dat jij een heel klein boefje bent, dat z'n opa komt verlinken. Geloof jij dat er op de hele wijde wereld één Marseillaans jongetje te vinden is dat niet jeugdlid is van Cosa Nostra? Dat nog nooit een diefstal heeft gepleegd of geprobeerd heeft om zijn moeder aan het mes te rijgen?’

‘Is het zo erg?’ informeerde Jasper, die vertrouwd was met mijn gewoonte de werkelijkheid soms met een enkel penseelstreekje te verluchten.

‘Het is vreselijk,’ antwoordde ik met een sombere ondertoon in mijn stem. ‘De politie hier deugt ook niet. Dat zijn gewoon verklede maffiosi, die zijn aangesteld om nette mensen schrik aan te jagen en als het even kan te beroven.’

‘Wonen er dan helemaal geen nette mensen in Marseille?’

Ik dacht een ogenblik na.

‘Er wonen hier wel een paar nette mensen,’ zei ik. ‘Maar die mogen alleen 's morgens vóór negen uur de straat op. Daarna begeeft het grauw zich weer naar buiten om te graaien wat er te graaien valt. Zien jullie dat vrouwtje daar? Die loopt er bij alsof ze ieder ogenblik een kindje kan krijgen. Maar mooi dat ze de buit van een inbraak bij een gerenommeerde juweliersfirma onder haar jurk heeft.’

Mijn gezelschap wilde zo langzamerhand wel weer eens op huis aan. Daarvan evenwel kon nog geen sprake zijn, gezien het feit dat ik juist in een bijzonder aangename stemming begon te verkeren

en er zelfs over dacht een hapje te gaan eten.

‘Kijk toch eens,’ riep ik opgewekt, toen ons opnieuw een wel buitengewoon onguur uitzierend personage passeerde. ‘Dit is nu een kinderlokker. Daarvan zit het toevallig ook vol in deze havenstad. Letten jullie maar goed op dat je mij niet uit het oog verliest. Voor je het weet is het met jullie gedaan. Je zal ze te eten moeten geven, de jongetjes die op klaarlichte dag zijn meegenomen en tewerkgesteld in de kolenmijnen van Afrika. Zie je dat oude moedertje daar? Haar diep gegroefd gezicht? Dacht je dat dit zo maar kwam? Waarschijnlijk zit haar oudste kind in het Vreemdelingenlegioen, heeft de tweede levenslang vanwege de moord op zijn vader en pikt haar dochter vreemde matrozen op. Pas op, die kerel daar kijkt naar jullie!’

‘Ik wil naar huis,’ deelde Jasper met enige beslistheid mee.

Zijn vriend was het daar geheel mee eens.

Maar zo gemakkelijk liet ik mij niet afschepen.

‘Jullie wilden naar Marseille,’ zei ik. ‘Naar de schurken kijken, terwijl ik zin had op het strand te liggen. Wij blijven hier nu ook eten.’

Mijn zoon en zijn vriend begonnen zacht te huilen. Zij hadden mij inmiddels alletwee een hand gegeven en trokken mij mee in de richting van de parkeergarage.

‘Doe nou niet zo dom,’ sprak ik beslist. ‘Het is toch allemaal maar onzin wat ik vertel.’

Maar de literatuur had het van de werkelijkheid gewonnen. Hijgend stormden wij naar de veilige

beschutting van de auto.

Waarom was ik op het idee gekomen ze te entertainen via de gegevens die het leven zelf bood? Ik had ze ook kunnen rondleiden langs interessante bouwwerken, en eens een museum kunnen aandoen. Met jaloezie dacht ik aan mijn vriend, die professor was en uit dien hoofde alle Michelin-gidsen uit het hoofd kende. Als een blinde mol liet ik mij soms door hem rondleiden, terwijl ik stiekem in etalages van comestibleswinkels keek of naar passerende meisjes. Recht op zijn doel afging hij. Schilderijen en borstbeelden, dat was zijn bestemming.

‘Hebben jullie het leuk gehad met Rudolf?’ informeerden de moeders. ‘Ja het mag wel in de krant dat hij eindelijk eens wat bedacht heeft voor de kinderen.’

Een nieuw elan

Kort geleden ging er een geheimzinnige maar blijde mare rond onder de jeugd van Naarden-Bussum. Daar, in het vernieuwde centrum aan de Veerstraat, was bezig iets wonderlijks te ontstaan, van een reikwijdte die zijns gelijke niet kende. Het was groots, het was gaaf, het was alles. In jeugdkringen verbeidde men de feestelijke opening der vestiging van het vermaarde eetconcern McDonald's met nauw bedwongen ongeduld. Zakgeld werd opzij gelegd voor straks een eerste snack.

‘Pappa,’ informeerde mijn achtjarige dochter. ‘Mag ik er met mijn broertje ook naar toe als het er is?’

Op mijn antwoord hoefde ik haar niet lang laten wachten.

‘Nee,’ zei ik kortaf. ‘Over mijn lijk. Jij eet gewoon met mes en vork wat je moeder je voorzet. De pot schaft hier trouwens toch al veel te vaak friet. Als ik dus merk dat een van jullie zich buiten mijn weten naar die ballentent begeeft, dan zal ik je weten te vinden. Daar komt geen hamburger aan te pas. Zijn jullie nou helemaal van god los. Probeer ik je in Frankrijk aan een restaurant te wennen, wat toegegeven tot nu toe niet gelukt is, en daar hebben jullie de gore moed zo'n vieze bal geplet gehakt met mayonaise te gaan eten. Het is bij de Amerikaan

nog kleffer dan bij de Chinees!’

Zo mopperde ik nog even door.

Een paar dagen later vond plaats waar heel Het Gooi naar had gehunkerd: de grote vernissage, verricht door de een of andere clown, een neef van de oprichter, genaamd Ronald McDonald (niet te verwisselen met Simpy Wimpy). De kinderen kwamen thuis met ballonnen. Inmiddels was de hele school daar al geweest. Opa's en oma's, sommige in rolstoel, werden er door hun kleinkinderen naartoe gelokt. Als Gorter en Van Eeden, onze voormalige dorpsgenoten, dit toch eens hadden mogen beleven. Een nieuw Walden daar op de hoek van de Brinklaan.

‘Ik ga er toch eens even polshoogte nemen,’ zei mijn vrouw.

Twee dagen later (inmiddels regelde een als Hamburger Royal verklede verkeersagent de niet aflatende stromen van het komende en gaande kind) ontfutselde mijn dochter haar grootmoeder *f*3,50. Dat was voor haar een peuleschil. Precies één dag daarvoor had oma mij weer eens buitensporig bij de opvoeding geholpen door haar kleinzoon vijftwintig gulden toe te stoppen, zijnde dit het loon voor het wassen van haar autootje. Maar dan wel helemaal! Zoon dus met dit geld, buiten mij om, samen met juf, de hele klas, onder begeleiding van de inspecteur voor het onderwijs, naar het Beloofde Land. Dochter was daar met haar vriend reeds lang aanwezig. Zojuist samen lid geworden voor *f*3,50 van de McDonald's Club. Legpuzzel met die oerko-

mische clown als welkomstpremie. Daarnaast een tegoedbon, voor eenmaal per maand een gratis cola of een hap.

Een dag later was haar moeder jarig. De gratis attractie voor de maand februari vermeldde een stuk warm appelgebak. Tegen de tijd waarop er koffie werd gedronken pakte de kleine meid stiekem haar fiets en snelde daarop naar het dorp, alwaar zij haar premie opeiste, die haar werd geserveerd in een rood doosje.

‘Voor je verjaardag,’ sprak zij even later, met rode wangen van het racen, tot mijn vrouw.

(Bij het aanschouwen van zoveel toewijding en goedheid was ik haast bereid mijn lieve kleine op mijn eigen handen vijftien keer in looppas heen en terug te dragen naar MacDonald's, alwaar ik haar zou volstoppen met Franse Frietjes, Mac Shake's en Broodjes Fish' Filet.)

Na de jarige mocht ik als eerste proeven. Echte appel, toegegeven, luchtig gebakken in eersteklas karton.

Inmiddels was de hele straat lid van de club. Reusachtige aanplakbiljetten kondigden het eerste clubfeest aan, een persoonlijk optreden van de vreetclown.

Plotseling begreep ik wat er werkelijk aan de hand was. Hier voer een nieuwe geest door het verkalkte en door mij daardoor zozeer beminde dorp. Een frisse, jonge generatie was in aantocht. Wat hier plaatsvond ging de padvinderij verre te boven. Vergelijkbare saamhorigheid vond je vroeger alleen

bij de jeugdstorm.

Ik nam een moedig besluit, laadde mijn kinderen en hun aanhang in de auto en bracht de luthof een bezoek. Zo stond er ineens een Big Mac voor mijn neus, van een omvang die enkele jaren scholing op een LTS vereiste om hem zonder knoeien naar binnen te loodsen. Delicieuus.

Na het eten ruimden alle kinderen de rommel op. Dat had ik ze thuis nooit zien doen. De 'lekker vlug verdiend Mc Bingo' kaart, met nieuwe gratis happen als beloning voor een kleine aanbesteding, leert onze kinderen spaarzaamheid, volharding en vlijt. De verdeling van de armoede is onder leiding van Mc Donald's in een mum van tijd voltooid. Van het vermoeiende opvoeden mag ik mij ontslagen achten. Anderen, in gele jurkjes en getooid met witte petjes, kunnen dat beter dan ik. Het snobisme waaraan mijn eigen generatie mank gaat, maakt plaats voor plastic properheid en broodjes waarbij vergeleken de bruine bonen in de schuilkelder een tractatie zullen zijn.

Land van herkomst

Als ik er wel eens over nadenk waaruit mijn Nederlanderschap het beste zou kunnen blijken, kom ik, de taal daargelaten, altijd weer bij mijn familie terecht.

Mijn oom bezat een kaaspakhuis. Die kazen exporteerde hij over de hele wereld, waardoor de naam van mijn familie tot in de verste uithoeken van Venezuela verbonden is met jong belegen Goudse en Edammer.

Ik ben bevriend met iemand die een tante aan het toneel heeft. Over actrices valt altijd wel iets te vertellen. Over een internationale kaasboer niet.

Een mijner neven zit in de patat. Er was een tijd dat overal in Nederland kroketten met onze familienaam in grote dozen werden afgeleverd. Is het een wonder dat mijn boeken nooit wilden verkopen?

Dan had ik nog een oom die iets kleins was in de boter. Sommige mensen krijgen ook alles tegelijk! Zoveel ellende uitgestort over één familie: niemand wil het geloven. Maar toch is alles wat ik hier vertel bij toeval eens voor honderd procent waar.

Een van mijn vrienden heeft een grootvader die de wereld rondreisde als goochelaar. Een rijzige heer in smoking. Hij kon een hartenaas te voorschijn toveren uit een dame haar kamizootje. Mijn opa van vaders kant was administrateur in een te

huis voor christelijke jongeren.

Mijn vader, het moet gezegd worden, heeft aan deze treurige omstandigheden iets proberen te veranderen. Niet dat hij de wijven achterna zat of een internationale oplichtersfirma exploiteerde. Nee, hij ging er slechts prat op dat hij het basketbal had uitgevonden.

Persoonlijk ben ik niet bijzonder groot van stuk. Precies de juiste lengte eigenlijk. Een basketballer zit er dus bij mij niet in. Maar moet je pa nu eens naast mij zien staan. Zijn neus komt precies tot mijn schouder. Hij dribbelde vast tussen de benen van de reuzen door.

Hoewel ik grootheid dus slechts in gedachten heb mogen beleven, hield ik mij altijd voor dat eens de dag zou komen waarop ik persoonlijk mijn familie de zo broodnodige glans zou verschaffen. Niet in het basketbal. En zeker niet als administrateur van een tehuis voor christelijke kaasboeren met boter op hun hoofd. Maar anders. Hoewel ik mij steeds heb afgevraagd hoe dat nu wel zou moeten met zo'n achternaam.

Met bovenstaande gedachten in het achterhoofd ging ik op weg naar de Betuwe, waar een bevriend echtpaar zich metterwoon gevestigd had om aldaar het verloren gegane contact met de ruige aarde te herstellen. Niks geen opklimmen meer in de vaart der volkeren, weg met de ambities: was het naakte bestaan uiteindelijk niet het enige dat telde?

Mijn auto zoefde rustig over de snelweg en de recorder gaf een aardig muziekje ten gehore. Als ik

daar aankwam zou ik appelen en peren ten geschenke krijgen en ik kon mij al levendig voorstellen hoe het bevriende echtpaar juist bij mijn verschijnen bezig was een eau de vie van onbespoten pruimen in te schenken ter versiering van de ochtendkoffie. Ook kon ik de hammen al zien hangen aan de zoldering, terwijl het bloed van de leverancier van al dat lekkers nog aan de portalen zat.

Hoe zou de jonge boerin er uitzien? Ooit kleepte zij zich in doorzichtige gewaden om het gepeupel in verwarring en tot grote ontevredenheid te brengen. Zou de boezeroen haar niet charmant staan, terwijl zij met natuurlijk gemak op haar rode klompen rondkloste door dampende koeiestront?

Toen ik arriveerde viel mij onmiddellijk op dat beide echtelieden naar mij zaten uit te kijken, de neuzen tegen de ruiten van hun boerenknechtenwoning gedrukt. Bij nader inzien evenwel bleken deze bij twee varkens te behoren, die zich behaaglijk in de salon hadden genesteld. En ach, wat was de doorzichtige jurk vuil geworden.

‘Waarom loop je niet in overall, dat deed je toch in de stad ook wel eens?’ vroeg ik.

Mijn vriendin wees achter zich, waar een zestal koeien onder de waslijn bivakkeerde.

Omdat ik dorstig was geworden van de reis, informeerde ik voorzichtig naar de eau de vie, maar er was alleen nog een al lange tijd geleden geopend halfvol flesje bier voorradig.

Ik vroeg of ze het naar hun zin hadden.

De jonge agrariër voerde mij mee naar buiten,

naar de vruchtbomen. De bongerd was smal, maar wel een kilometer lang. Overal hingen verschrompelde vruchten aan de bomen, terwijl in het perceel ernaast de buren om zo te zien een welvarend bedrijfje voerden.

‘Onbespoten fruit is wel veel lekkerder,’ vertelde de fruitteler, en hij trok een peertje van de vruchtboom dat veel weg had van het scrotum van een honderdjarige.

Een uurtje later mocht ik kijken bij het melken. De Betsies I, II en III verhieven zich goedmoedig en ondergingen lijdzaam de behandeling van hun gynaecologe.

‘Het moet allemaal nog even wennen,’ zei deze, terwijl een slap straaltje yoghurt uit de uiers liep.

's Avonds aten we pannekoeken. De open haard wilde niet branden. De varkens schurkten zich gezellig op de driezitsbank en keken naar het journaal.

‘Het is hier zo heel anders dan in de stad,’ zei mijn vriend. ‘’s Morgens sta je vroeg op en dan zie je de zon opkomen. Wat een prachtig en ontroerend gezicht. Het is net of God de wereld het licht teruggeeft.’

Daar had ik nooit zo over nagedacht. Als ik trouwens wakker werd was God allang weer met wat anders bezig.

‘Nou, en dan trek ik de laarzen aan en ga er op uit. Je moet de geuren van het land eens op je laten inwerken als de rijp nog over de velden ligt!’ riep hij in vervoering.

De geuren van het land hingen inmiddels ook in

de kamer, waar de varkens vrolijk knorrend via de afstandsbediening het programma van Veronica hadden gevonden. Die geuren zetten zich vast in de gordijnen, verspreidden zich over mijn pannekoek, gaven mijn neus een flinke opdoffer, drongen zich in de doorzichtige japon van mijn vriendin, en zetten de Betuwe voorgoed in bloei.

‘En morgen gaan we zelf jam maken!’ riepen ze mij na, terwijl ik slibberend en tastend door het onverhoeds ingevallen donker mij een vrije doortocht trachtte te banen naar mijn auto, op de voorbank waarvan een kip het nog ontbrekende deel van mijn geluk gedeponereerd had.

Ashes to ashes

Laatst gingen we een oom cremeren. Hij was een aardige, behulpzame man en het was nog veel te vroeg dat hij moest worden weggebracht. Bij het betreden van het crematorium werden wij in een zaaltje genood waar de familie hulpeloos opeengepakt stond. De weduwe en haar kinderen hielden zich flink. Af en toe huilde iemand even, zacht en beschaafd. Niemand wist een onderwerp waarover hij met zijn buurman kon praten. Zo bleven we een tijdje staan, de meesten gekleed in hun zondagse pak.

Daarna mochten we naar binnen, in de ruimte die wel stemmig was, maar niet somber. De hel, die bestond niet, dat was duidelijk aan de moderne inrichting te zien. Buiten was het snerpend koud en gleed je weg over het ijs.

Ik keek door de glas-in-lood ruiten en verlangde net als alle anderen naar de gewone dagelijkse dingen.

De kist was er ook. Die stond al te wachten toen we binnenkwamen.

Na de toespraken, waarin de dode om zijn niet aflatende kwaliteiten voorgoed van de aarde werd verwijderd, deed de heer van de begrafenisvereniging een paar stappen naar voren. Hij glimlachte innemend en toch met grote terughoudendheid.

Hierna deelde hij mede dat wij nu het einde van de crematie hadden beleefd en hij verzocht de familie hem als eersten te volgen naar de foyer.

De kist stond er nog steeds. Daar gebeurde niks mee. Het was de bedoeling dat we er omheen liepen, voor de eerste en de laatste keer. Daarna een gang door naar de koffie en de grote ramen met het zicht op buiten, waar het tien graden vroom en de sneeuw zo hard als ijs was, maar waar je tenminste naar je auto kon glijden om met slippende wielen weg te rijden uit dit winters landschap, waar ze zo goed hun best hadden gedaan om te suggereren dat de dood helemaal niet bestond.

Ik liep om de kist en zag dat hij op een karretje stond, een soort serveerboy. Als we aarzelend van onze koffie proefden, zouden ze hem soepel weggrijden en doeltreffend laten zakken naar de oven.

De weduwe, die wist daar alles van en toch weer niets. Die wilden ze laten geloven dat het zo eigenlijk helemaal niet ging. Dat die kist daar gewoon zou blijven staan net zolang tot iedereen hem over het hoofd zag en dus vergeten was dat hij er ooit om vernietigd te worden was binnengebracht.

Ik bedacht dat ik nooit gecremeerd wilde worden. Wanneer ik dan, als oudste man van Nederland, toch nog een keer mijn ogen sluit, wil ik gewoon de kuil in zakken en begraven worden. En ik wil dat iedereen die zich daar om mijn graf verdringt ook werkelijk ziet dat ik omlaag getakeld word en dus in de aarde verdwijnt. Ik wil niet in rook opgaan en ook niet dat mensen om mijn kist lopen

alsof ik een gerecht ben dat iedereen voor het opsnijden mag bewonderen.

Gewoon dus zakken en een handje zand.

Arie de Froe is de uitvinder van het systeem waarbij de neergelaten kist via een luchtkanaal in verbinding blijft met de buitenwereld, waardoor het verteringsproces sneller gaat. Je bent al weg voor je er ligt! Zo is De Froe de eerste mens ter wereld die de wormen te snel af is.

Maar aan de andere kant: die wormen moeten ook eten. En als ze zich hebben volgestopt en misschien, heel misschien een prettig aroma hebben gekregen door de alcohol, dan komen ze bij regen boven de grond en daar loopt een aardig klein jongetje dat ze verzamelt in een blikje. Het jongetje gaat met zijn hengel naar de waterkant en steekt die worm aan het haakje. De vissen, tuk op wormen, zwemmen op het haakje af en raken een beetje versuft door de uitwasemingen van mijn laatste fles Brouilly.

Het is lente. Sneeuw en ijs van de velden verdwenen; het landschap krijgt zijn kleuren terug. Het jongetje suft een beetje weg in de zon en denkt aan zijn vriendinnetje, dat mee de klassen rond mag op zijn verjaardag. Plotseling duikt zijn dobber onder. Behoedzaam haalt hij op en heeft een brasem aan de lijn.

En dan doet dat jongetje de brasem in zijn leefnet en later op de middag gaat hij blij naar huis. Zijn moeder maakt de vis klaar met wat fijne kruiden. Zijn vader schenkt er een mooie Sancerre bij en zo

zitten zij vreedzaam bij elkaar.

Laat het zo gaan. Treurig en toch genoeglijk, want gewoon zoals het hoort.

Vrouwenstaakdag

‘Je gaat er zeker een stukje over schrijven,’ sprak een mij bekende dame, met iets dreigends in haar stem, hoewel ik niet zeker wist of ik mij dat inbeelde.

Het was maandag 30 maart 1981, kwart over negen, en omdat het nog maar pas zomertijd was geworden, eigenlijk kwart over acht. Met een slaapkater en verstopte ogen naderde ik mijn instituut, op de stoep waarvan enkele dartele meisjes doende waren een papieren pop te fabriceren, een bezigheid waarvan de reikwijdte mij geheel ontging op dit onmogelijke uur, waarop schrijvers, schakers en misdadigers nog behoren te slapen.

Popmuziek krijste over de gracht en doodde het laatste leven in het water.

Nadat ik een eerste, voorzichtige stap binnen de vervloekte werkplek had gezet, gleed ik bij gebrek aan coördinatievermogen uit over een spanlaken, waarop de lezer gesommeerd werd geen besmette koffie te drinken. En juist aan koffie had ik een overstelpende behoefte! Zouden ze er dan iets in hebben gedaan, de dames die de kantine beheerden, voor zover ik wist hartelijke en vrolijke types, die beroepshalve begrepen dat juist op deze geheel misplaatste lentedag eens flink uit de kan getapt moest worden, ter bevordering van onderwijs en wetenschap?

Ik liet mij een flinke plastic beker volschenken en slobberde begerig het opwekkende vocht.

Hierna strompelde ik naar de collegezaal, in de zekerheid dat voor de eerste keer in mijn leven het onvermogen te praten de Egyptische duisternis in mijn geest op niet mis te verstane wijze zou weerspiegelen.

In het zaaltje bevonden zich slechts drie heren. Terwijl buiten die meisjes het afscheid van de winter vierden door hun pop te doorsteken met breinaalden en te besprenkelen met namaakbloed, hadden uitgerekend de dames die ik uit hun onwetendheid diende te verheffen, zich verslapen.

‘Daar zul je wel een stuk over schrijven!’ riep even later een vrouwelijke collega handenwrijvend.

Ik knikte met een grauw gelaat en trok mij op mijn kamer terug, alwaar ik onder het bureau enige slaap probeerde in te halen.

Dat lukte niet. De telefoon rinkelde.

‘Hallo Rudolf!’ riep iemand met een vrouwelijk accent, wier stem ik niet herkende. ‘Heb je al in de stad rondgekeken? Echt iets voor jou! Daar kun je leuke dingen opdoen joh. Dat wordt weer lachen, gieren, brullen om je column. Ik kan precies voorspellen wat er straks instaat!’

‘Misschien wil je hem even dicteren,’ mompelde ik, alvorens ik met een slap gebaar de hoorn uit mijn hand liet vallen en de verbinding verbrak.

Toen het, met mijn jas over mijn oren, toch nog even lukte wat slaap in te halen, droomde ik van een recent bezoek aan de TH te Twente, alwaar ik een

lezing had gehouden over het schrijven van columns. In de gangen, op de aanprikborden, hingen foto's van een zwartharige, uitzonderlijk aantrekkelijke jonge vrouw, wier verschijning mijn verdorven ziel plotseling bezaaide met veldbloemen en zacht glanzende viooltjes.

‘Ingenieur Noortje de Vries, wat klinkt daar zo gek aan?’ stond er onder de foto.

Nou, ik kon ze daar verzekeren dat het behoorlijk gek klonk. Weliswaar berustte dat alles op een vooroordeel, maar gezien Noortjes uiterlijk kon ik moeiteloos een stuk of wat redenen bedenken waarom ze geen ingenieur was geworden en haar geluk had gezocht in een andere branche. Voordat deze zich aan mij openbaarde, schrok ik wakker en zag dat het alweer ruimschoots tijd was op huis aan te gaan.

Het was heel rustig in de Kalverstraat, maar naarmate ik de Dam dichterbij naderde, raakte ik steeds meer beklemd in een stoet uitbundig zingende dames, waarmee mijn goedige, vrouwvriendelijke aard danig in zijn schik geweest zou zijn, ware het niet dat het katterige gevoel mij kwelde dat zich meester maakt van mensen die midden op de dag in slaap vallen en daarna abrupt ontwaken in een ruimte waar de stilte als een moker op hen valt.

‘Gooi de mannen die verkrachten in de Amsterdamse grachten’ zong het om mij heen, en hoewel ik mij smetvrij wist, stapte ik toch een beetje vlugger door, al was het alleen maar omdat ik een regenjas droeg. Op de Dam zelf liep ik een vriendin tegen het

blijf van mijn lijf die op een uitgeverij werkt, en zich kennelijk even uit de manuscripten had losgescheurd om een frisse neus te halen.

‘Daar heb je er een!’ gilde zij op het moment dat zij mij zag, en zonder mijn begroeting af te wachten voegde zij er met grote innerlijke zekerheid aan toe: ‘Ik hoef zeker niet te vragen wat je hier komt doen. Al een paar leuke moppen bedacht? Het lijkt me niet moeilijk raden wat je nu weer gaat schrijven.’

Omdat mijn trein binnen korte tijd zou vertrekken, groette ik haar snel en begaf mij tussen de bont uitgedoste duiven door in de richting van het station.

Opeens viel mijn oog op twee gezette vrouwen, beiden met een omgekeerde aluminium pan op het hoofd, die recht op mij afkwamen. Mijn God, ik had nog geen zon gezien en zonnesteek kon het dus niet wezen. Daarom moest het veel erger zijn, iets in mijn hoofd dat beelden opriep die er niet waren. Wat zorgelijker was: de inbeelding viel niet meer te stuiten. Nadat ik de Walküren uit het oog was verloren, reed er een vrachtauto vol vrouwelijke muzikanten voorbij. Hierna een vrouwelijke slang, getooid in lakens met veel brillen.

Ik sloot mijn ogen en drukte mij tegen een muur. Terwijl het lawaai om mij heen toenam probeerde ik heel sterk aan Noortje de Vries te denken, die voor ingenieur studeerde en door alle mannen van de TH begeerd werd. En ik stelde mij voor hoe ik een hoogleraar was in de elektro-dynamica en mijzelf aansloot op een batterij, die mij oplaadde tot ik

zo krachtig was als Superman.

Hierna stormde ik op Noortje af, met in mijn hand twee pannen om haar gelukstranen in op te vangen.

Reünie

Deze week vierde het lyceum waarop ik enkele van de treurigste jaren van mijn leven heb doorgebracht, zijn zestigjarig bestaan. Om deze gebeurtenis enige luister bij te zetten, organiseerde de schoolleiding een reünie voor oudleerlingen, waarvan via de media kond werd gedaan.

Hoewel de school zich zo ongeveer op de hoek bij mij bevindt, hoorde ik pas een paar dagen van te voren over het festijn. De brengster van de boodschap trof mij in een stemming waarin even niets stuk kon, en met een joviaal gebaar zegde ik toe de grote hereniging te zullen bezoeken om aldaar nog een keer door mijn jeugd te waren gelijk eens zuster Machteld met haar martelaren.

Hierna evenwel begon het aarzelen. Laatst nog had ik mij hartgrondig verveeld op de reünie van een studentenvereniging. Twee van die bijeenkomsten binnen een jaar: betekende dat niet dat het verleden terugkwam met heimwee en weerzien met bekenden die stuk voor stuk de race tegen de tijd begonnen te verliezen, hoewel ze allemaal een snelle auto hadden?

Als je naar het feest ging, kostte dat een tientje. Voor dit bedrag stonden allerlei attracties te wachten, zoals openbare lessen door onze leraren, van wie het grootste deel zojuist gepensioneerd was.

Hoeveel van de oude helhonden wilde ik zien blaffen? O ja, mijn leraar wiskunde die nooit begrepen had dat alleen al het bezoeken van zijn lessen een prestatie de Nobelprijs waard was. En dan de oude rector: een geruisloos type, die alleen middels het uithalen van achterbakse streken zijn superioriteit vermocht te bewijzen.

Helaas waren ze allebei dood.

De beminde leraar Latijn dan maar, wiens oogopslag de treurigheid weerspiegelde dat hij geen kunstschilder geworden was. Maar ach, om het lot van zijn voormalige collega's te ontvluchten, overwinterde hij nu in Spanje. Toch zou hij ook daar op den duur de kou niet uit zijn botten kunnen weren.

Buiten was het zonnig en warm. Terwijl ik in een lange rij met mij onbekende reünisten stond te wachten tot scholieren mijn betaling hadden gecontroleerd, dook opeens Henk naast mij op. Vergeleken met twintig jaar geleden had zijn gezicht er een paar accenten bij gekregen, maar verder was hij net als toen. Henk was een van de zeldzame bollebozen in onze klas, maar in de loop der jaren won karakter het van zijn ambitie. Haat tegen het schoolsysteem bracht hem er toe om net als wij een klas te doubleren.

Terwijl wij genoeglijk converseerden en ons afvroegen of het lang voor de deur wachten een van de aangekondigde attracties was, kregen wij plotseling een voormalige lerares in het vizier, die zich handen schuddend een weg baande door de menigte. Zij

was nog precies dezelfde, alleen kleiner van gestalte en onschuldiger. Maar voor dit soort waarneming gunde de herinnering Henk niet de tijd. Plotseling geconfronteerd met een van de kwelgeesten uit zijn jeugd, maakte zich een onstuitbare moordzucht van hem meester, en hij begon zich een weg door de menigte te banen onder het mompelen van de steeds jachtiger herhaalde uitroep: 'Ik wurg d'r nu meteen.'

Inmiddels was Jaap gearriveerd, mijn vaste begeleider gedurende de zeven magere jaren die wij doorbrachten op het lyceum. Vroeg in de ochtend had hij zich vanuit zijn Brabantse woonstede op weg begeven om hier zijn oude schoolvriendin te ontmoeten en even te denken dat de wereld al die tijd had stilgestaan. Ook Jaap wilde de school bij tijd en wijle eigenhandig opblazen, maar toch kende hij momenten waarop hij werd bevangen door een ons verder onbekend fenomeen, dat 'belangstelling' heette. Terugkerend uit een wereld die hij voor zichzelf op proefwerkblaadjes uittekende, richtte hij zijn fiere gestalte naar de leraar en stelde deze een vraag.

Gelukkig overkwam het Jaap geregeld dat hij al tijdens de beantwoording daarvan terugkeerde naar zijn limousines, badnimfen en paarden.

Met Henk verscholen achter onze rug, stonden wij oog in oog met onze lerares. Deze keek ons vorsend aan, lachte toen kort en riep tegen het gezelschap om haar heen: 'Ja ja, dat waren me er twee.' Jaap had zich inmiddels opgewerkt tot hartchirurg.

In haar herinnering evenwel waren wij nog steeds de jongens die niets anders voor hadden dan ‘me er twee’ te zijn.

Ik begaf mij naar het lokaal waar de lerares Nederlands een les over literatuur gaf. Om de drieën waarmee ze mijn opstellen steevast waardeerde te wreken, besloot ik schrijver te worden. Op deze wijze betoonde ik haar nu mijn dankbaarheid. Gestudeerd als ik inmiddels was, wilde ik toch nog eens van haar horen hoe zij over de dingen dacht. De klas waarin zij nog eenmaal resideerde, zat vol voormalige MMS-meisjes, die eens wilden voelen hoe de banken zaten zonder pettycoat. ‘Wie zal zeggen wat literatuur is?’ riep onze lerares met hetzelfde vuur van vroeger.

Literatuur, dat ben ik, dacht ik heel even, maar reeds wierp zij een strenge blik op mij.

‘Moderne schrijvers,’ zei een wel zeer voormalig meisje op de derde bank, ‘viezerikken zijn het. Schuttingwoorden, ja, anders kennen ze niet!’

De rest van het gezelschap was ook al niet meer van de leeftijd waarop je voor een viezerik opzij gaat.

‘De meeste moderne schrijvers zijn voor mij geen literatuur,’ sprak de lerares met grote beslistheid.

Tijdens haar les hield ik de naast mij opgestelde Henk stevig vast, opdat hij niet op een bank zou klimmen om zich daarna met een spontane snoekduik op de lerares te werpen, zij het niet om haar in het openbaar te omhelzen.

Later op de middag dwaalde ik in mijn eentje

door het gebouw. Ik had hier niet naar toe gewild, bang als ik was dat de confrontatie met het verleden mij pijn deed. Jarenlang was mij een droom verschenen waarin ik naar dit oord der gedoemden terug moest, mijn studieboeken opnieuw diende te kopen, vastgekluiserd aan de bank in smartelijk verlangen naar het geliefde Amsterdam.

Nu ik hier liep was het anders dan ik gedacht had. De popperige omgeving, die ik altijd groot had gevonden, vertederde mij. Een lieve miniwereld, die niets met de werkelijkheid uitstaande had. De gevreesde leraressen waren, hoewel ongehuwd, de allerhartelijkste oma's.

Uitgezwermd waren wij over de wereld. Terwijl wij toegroeiden naar de leeftijd die zij zelf hadden bezeten toen zij ons lesgaven, waren zij blijven zitten zonder ons te vergeten. Reeds bij de eerste oogopslag lieten zij mij merken dat zij mijn verrichtingen gevolgd hadden. Hoewel ik hen vijftien jaar geleden lelijk had behandeld door hen in een door mij geschreven roman als niet geheel goed bij het hoofd voor te stellen, hadden zij mij dit schandalige verraad vergeven omdat ik toch hun kind was.

En plotseling besepte ik dat ik het gevaarlijke moment begon te naderen waarop ik smartelijk terugverlangde naar hun verhalen en onverbiddelijke oordelen. Waarop ik desnoods op mijn knieën wilde terugkruipen naar die schoolbank, waarin ik ijverig uit de veilige klassieken begon te vertalen. Waarna ik dan toch nog het knapste jongetje uit de klas zou worden, zodat ik later vrijelijk en ongebonden door

mijn gebleken tekorten, over 's heren wegen op weg zou gaan naar het land der lieflijke nimfen, die Jaap dwangmatig dag in dag uit in zijn Homerus tekende.

Mijn grote operatie

Er lagen allerlei aardige, glimmend schone tangen op een tafeltje, dus dat beloofde het een en ander. De arts en de operatiezuster hadden zich geheel in chlorofielgroen gestoken en dat werkte geruststellend. Als ik niet zo'n merkwaardig wit hemd aan zou hebben, kon het hier nog best gezellig worden. De arts vulde met vaste hand een spuit met sterk verdovend middel.

Belangstellend keek ik toe. Ik had zojuist een half uur op de gang doorgebracht en daar had een zuster mijn dij volgespoten met een middel dat mij lekker slaperig zou maken. Maar ik was gelukkig helderder dan ooit. Met genoeg bekeek ik de propere inrichting van de operatiekamer.

Het was duidelijk dat mijn kinderen met hun sneeuwpoten deze keurig onderhouden ruimte niet kortelings geleden hadden aangedaan.

‘Hoe werkt zo'n ding nou?’ vroeg ik belangstellend.

De arts legde uit dat in de tang een soort guillotine zat en dat die dus straks in mijn keel werd gestoken om die lelijke angina verwekkende amandelen er eens en voor altijd uit te verwijderen.

Nou, het vooruitzicht dat ik van die ondingen verlost zou zijn maakte me een beetje opgewonden en blij. Trouwens, die tang leek me heel handig be-

dacht en zo gek zag ik er ook weer niet uit in dat witte schort, dat mijn kamergenoot nog even voor me had gestrikt. Ook hadden ze mij toegestaan mijn onderbroek aan te houden. Wat kon er eigenlijk gebeuren? Ik bekeek de zuster eens aandachtig. Wat zag ze er lief uit met haar amandelogen en het haar schalks weggestopt onder dat groene mutsje. Maar geen gedoe, die sprak ik later nog wel eens. Nu moesten er zaken worden gedaan.

‘Een vriend van me merkte tijdens de operatie dat de verdoving niet werkte, zoveel pijn deed het,’ zei ik opgewekt tegen de arts.

Hij glimlachte en stak de naald diep in mijn keel. Een niet onprettig gevoel, hoewel zes prikken mij rijkelijk veel leken.

‘Ach,’ zei hij na de laatste steek. ‘Pijn doet het natuurlijk altijd. Je weet eigenlijk nooit of zo'n verdoving werkt. En anders doen we maar alsof.’

Gedrieën wachtten wij een minuut of tien of de verdoving zou werken. Praten kostte me als altijd weinig moeite en ik voelde mij gevangen in een helderheid alsof ze me speed hadden toegediend. Die zuster, dat was vast een heel ondeugend type, dat tijdens het handenwassen na afloop samen met de arts de gang van zaken nog eens doornam. Ik keek om mij heen en wachtte met enig ongeduld op de dingen die gingen gebeuren.

‘Ik ga dus deze zogenaamde sloedertang in je keel steken,’ zei de arts, ‘en dan knijp ik hem eraf. Intussen maak jij natuurlijk een paar kotsbewegingen, want zo'n stuk roestvrij staal in je keel is geen pretje,

maar je bent volkomen nuchter dus te spugen valt er niks. Als het dan klaar is, maak ik de wonde schoon met een prop watten. Ook dat voelt even heel vervelend aan. Maar maak je geen zorgen.'

Zoals hij het woord 'wonde' uitsprak. Plotseling besepte ik hoeveel onnodige ophef de mensheid altijd had gemaakt over lichamelijk lijden. Ook dat met de Heiland en die spijkers zou wel meegevallen zijn.

'Zullen we dan maar?' zei de arts.

Ik knipoogde naar de zuster en leunde behaaglijk achterover.

Het flitsend staal weerkaatste het lamplicht.

'Mond open,' zei de arts.

Ik sperde welwillend mijn mond open en voelde hoe de tang naar binnen ging. En ja hoor, daar begon het gekok. Op hetzelfde moment voelde ik een snerpende pijn van een hevigheid waarvan ik nooit had vermoed dat die doorstaan kon worden. Maar ik hield me uiterst rustig.

Toen kwam het bloed. Het eerste straaltje droop langs mijn mondhoeken, alsof ik zojuist iets met Dracula had gehad. De tweede golf was heviger. Als een uitbarstende vulkaan spoot een zee warm bloed in de richting van de arts en raakte diens bril. Gek gezicht, dacht ik, in mijzelf grinnikend. Maar de arts was tot sneller handelen overgegaan. Hij probeerde de wonde te stelpen met een prop watten voldoende voor de bloedneus van een olifant.

Daarna kneep hij ook mijn tweede amandel af, met hetzelfde resultaat, alleen dit verschil dat het

bloed nu van des dokters pet gutste.

Toen ik opzij keek zag ik dat de zuster wankelde. Omdat de arts, ondanks het feit dat zijn bril nu geheel onder het bloed zat, als een moderne Hans Brinker de niet aflatende bloedstroom uit mijn keel probeerde te stelpen, stak ik mijn arm uit en ondersteunde het arme meisje. Haar hoofd gleed omlaag naar mijn schouder, terwijl ik haar bij de stevige en aanlokkelijke heupen vasthield.

Nadat de arts het tij gekeerd had, stond ik van de behandelstoel op en samen legden wij de zuster op de klaar staande brancard. Het groene schort trok ik decent over haar knieën.

‘Well done old chap,’ bromde de arts. ‘Dit is godverdomme de zoveelste verpleegster die op de verkeerde manier voor me plat gaat.’

In het operatiehemd, dat de rood-witte kleuren van mijn fiere club Ajax had aangenomen, stelde ik mij naast de behandelend geneesheer op en samen duwden wij de brancard met de liefallig slapende zuster in de richting van de lift.

Privacy

Toen zij genoeg hadden van de flat in Buitenveldert en de kinderen hen steeds meer voor de voeten liepen, kochten Bert en Dorien een doorzonhuis in Het Gooi. Het lag dichtbij de hei en de sportvelden en bevatte een tuin van weliswaar overzichtelijke afmetingen, maar toch ruim genoeg voor ligstoelen en elke week maaien. Ook groeiden er fraaie bloemen en de vogels kwamen er hun jongen laten zien. Als je de deuren openzette en de zon scheen, dan was het net of je echt buiten woonde, in een land waar de huizen niet tegen elkaar aan werden gebouwd door knappe ingenieurs, die vaardig hadden berekend hoe je met zo min mogelijk kosten elkaar zoveel mogelijk overlast kon aandoen. Zo had men gezorgd voor tussenmuren zonder spouw, vloerconstructies die optimaal functioneerden als doorgeefluiken van contactgeluiden. Ook had men betonnen trappen tegen huiskamers gebouwd, terwijl ook binnen de huizen zelf niets was nagelaten om de rust te verstoren.

Bert en Dorien konden niet alleen heel nauwkeurig elkaars avonturen op het toilet in de gaten houden, na verloop van enige tijd wisten zij ook precies te onderscheiden welke buur zich met welk doel in de intimiteit had teruggetrokken en wat ie de vorige dag had gegeten.

Zat iemand op zolder in een schrift te schrijven, dan dreunde het beneden mee.

Toen de kinderen klein waren, was het allemaal nog niet zo erg. Om zeven uur verdwenen dezen naar hun bedden en dan trad een korte, onbekommerde periode in waarin Bert en Dorien, slechts afgeluisterd door het hele huizenblok, zich met hun altijd jong elan aan elkaar konden overgeven.

Maar de kinderen werden groter. De oudste, een zoon, kreeg al op zeventienjarige leeftijd vaste verkering, waarna hij het huis verliet om te gaan samenwonen. De tweede was een dochter. Deze verliet de ouderlijke woning aan de hand van een benedenmoerdijkse variété-artiest. Dus daar viel heel wat te lachen.

Ten slotte hadden ze alleen de jongste. Tommy, over.

Tommy was altijd een aardige jongen geweest. Alleen groeide hij sneller dan God brood kan smeren. Zodoende was hij reeds op vijftienjarige leeftijd een gevreesde voorstopper in een plaatselijk voetbalelftal, hetgeen hem behalve aanbiedingen voor een profcontract ook een niet geringe stoet dames opleverde, die opbellend en met zogenaamd kapotte banden bij hem langs fietsend, probeerden van zijn spelinzicht te profiteren. Omdat Tommy de goedheid zelve was, liet hij menige vrouwelijke supporter tot zijn jongenskamer toe om met haar de problemen van het leven te bespreken.

Dit alles nu geschiedde precies boven Bert en Dorien hun hoofd.

Hadden de oudste kinderen het wijselijk geoordeeld, op grond van de constructie van de woning, hun avonturen in de liefde elders te beleven. Tommy zat nog op school en hij had zijn moeder nodig om hem elke dag van stapels boterhammen te voorzien en zijn vader voor de bankbiljetten die hij weer inleverde in de disco.

Omdat hij de jongste was en dus meer mocht dan zijn broer en zuster samen, en omdat hij zijn vrouwelijke aanhang voornamelijk recruteerde uit nakomertjes met veel zorgen verwekkende zusters boven zich, die de opvoedingsdrang van de ouders volledig hadden uitgeput, kwam de dag al spoedig dat hij meedeelde dat Truus of Wil of Dinky bleef slapen.

Dorien hield van de liefde. Haar leven was er om zo te zeggen op gebaseerd. En nu kon ze meteen leuk meemaken hoe haar kinderen erover dachten. De burens aan wier slaapkamer de hunne grensde, deden het allang niet meer, waardoor het de laatste jaren rustig was als zij eindelijk insliep, maar nu ontwikkelde er zich in haar eigen huis, onder leiding van haar eigen zoon, die zij nog maar zo kort geleden zijn pap gevoerd had, een verkeer van jewelste.

Tommy kon een potje breken bij zijn ouders. Zo gebeurde het op een dag dat zich een lange, slungelige jongen aandiende, ook al voorzien van een modern gekleed meisje, wier persoonlijkheid bijna geheel in een enorme, van onderen smal toelopende bandplooi broek schuilging.

‘Dit is Fred,’ zei Tommy. Tred is er door zijn

ouders uitgedonderd. En Molly hier ook. Kunnen die bij ons Wijven slapen?’

Die nacht kwamen de jeugdgeluiden niet alleen van boven maar ook van opzij, met een frequentie en een hevigheid die Dorien in staat van grote contemplatie brachten. Wat die daar uitspookten, dat kon zij ook.

Het beviel Fred en zijn Molly trouwens best in het bed dat zij voor één nacht mochten beslapen. En de verhouding met de wederzijdse ouders werd er de dag daarna niet beter op. Vandaar dat zij de volgende avond opnieuw zo tegen tieners kwamen opdagen, in gezelschap van Tommy en zijn gade, die op haar beurt vergezeld werd door haar zusje.

Met dit zusje was het de laatste tijd erg triest gelopen. Samenwonend met een principieel werkweigeraar, raakten zij slaags over de vraag wie de melkboer zou helpen, en daarna besloot zij het kraakpand te verlaten. Nog maar nauwelijks bekomen van de eerste emoties, ontmoette zij in de kroeg een oude schoolvriend, die de school trouwens nog steeds niet had weten te verlaten. Het was genegenheid op het hernieuwde eerste gezicht. Maar waar moesten ze slapen? Haar zuster wist dus raad.

Die nacht zou Dorien niet gauw vergeten. Overal in huis klonken gezellige geluiden. Ze klemde zich aan Bert vast en smeekte hem haar gelukkig te maken, zij was immers nog lang niet afgeschreven en het was haar eigen huis. Maar Bert legde zijn vinger op haar mond. Zij, volwassen mensen, konden daar toch niet een beetje als katten op een heet zinken

dak aan de gang gaan. Wat moesten die kinderen ervan denken!

De kinderen dachten niet zozeer. Die hadden het te druk met het exploreren van de wortels van hun bestaan. Maar Dorien verlangde zo naar Bert.

Zo kwam het dat, midden in de nacht, het ouderpaar twee luchtbedden uit de schuur haalde en de trap afdaalde naar de kelder, die zij hadden laten aanleggen onder een uitbouw van hun perceel.

Daar, tussen de wijnrekken, onder het licht van een flakkerende kaars, terwijl de koude van het gewelf door hun botten trok, konden zij eindelijk dichtbij elkaar liggen, ongestoord door de kinderen, de burens en het moderne comfort.

Boven hun hoofd inmiddels klonk, voor hen onhoorbaar, luid gezang en even later geschreeuw en het verbreken van verbintenissen die zojuist voor het leven waren aangegaan.

Jaren van het kind

Bij meester Jansen in de vierde klas van de christelijke school Hogeweg, betrad ik na lang aarzelen het podium om samen met mijn vriendje tweede stem te zingen in het lied 'Er ruist langs de wolken'. Buiten was het half donker. De kerstboomverkoper verderop wreef zijn grote handen om zich warm te maken. Nog even en de vakantie was daar. Ik zette een extra harde stem op. Waar de heiland niet allemaal voor zorgde!

Later in het jaar mochten de knapste leerlingen de schoolboekjes kافتen. Met grote snelheid en precisie ritste ik de Japen en Gerdientjes in een nieuwe jas, met mijn gedachten bij het strand dat nu al zo dichtbij was.

Op 1 augustus, acht jaar lang, verplaatsten wij het leven voor een maand naar Noordwijk. Daar logeerden wij in de Noordzeestraat nummer 8 bij de familie Barnhoorn. Dit waren lieve oude mensjes, die de zomer in hun schuur doorbrachten. De man was landarbeider. Hun leven lang hadden zij badgasten aan zich voorbij zien trekken, zonder dat zij er wijzer van waren geworden. Wel hadden zij een zoon die met de soldaten naar Nederlandsch-Indië was. Hij schreef brieven met fraaie postzegels erop, die zij zorgvuldig bewaarden.

Wij werden groter zonder ooit naar andere stran-

den te verlangen. Als wij na een jaar terugkeerden in het huis dat nu niet meer bestaat, hield de kettinghond zich stil in blijde herkenning. Wij renden naar de schelpenhoop achter het huis, om er de zeldzame hoorntjes te zoeken waarin wij de zee hoorden ruisen met zijn herinnering aan schateiland.

Mijn moeder at badchocolade van de firma Van Wely en mijn vader kocht elke dag haring. Als het regende, en vroeger, dat weet ik zeker, regende het soms een hele maand lang - als het water dus bij bakken uit de lucht viel, dan trokken wij de duinen in en zochten er bramen, slopen rond de bunkers, vonden de kwalijk stinkende uitwerpselen die de Duitsers er bij hun vertrek nog gauw in gedeponeed hadden.

De Duitsers waren toen nog niet terug in Noordwijk. Het leek wel alsof er alleen nette mensen op het strand kwamen, dokters en notarissen, ieder jaar dezelfde. Wij kenden elkaar; na jaren begonnen wij zelfs voorzichtig met groeten.

Met mijn vader ging ik naar de paardenraces op de boulevard.

Aan het eind van de maand altijd het vuurwerk, dat de meeste keren sissend verging in een plensbui. Als je geluk had was daar ook het geheimzinnige lichten van de zee, waarvoor mijn moeder ons uit bed haalde, opdat wij met eigen ogen het wonder aanschouwden.

In de kleine voorkamer, waar de pendule sloeg, organiseerde mijn vader boetseerwedstrijden waar-

voor hij alle kinderen een eerste prijs gaf.

Voor mijn oma fabriceerde ik poppetjes van schelpen.

Toen de zoon terugkwam uit Indië nam hij veel postzegels mee.

Wij gingen met de tram naar Leiden en nog herinner ik mijn opluchting bij terugkomst in Noordwijk, waar het geluk van onze jeugd lag.

Mijn zoon heeft ter gelegenheid van zijn negende verjaardag zijn tweede grammofoon gekregen. Terwijl hij de gehele dag het repertoire van de groep Queen ten gehore brengt, ontvangt zijn vijfjarige zuster in de kamer ernaast haar vriendinnen. De afgedankte grammofoon van haar broer is op eenvoudige wijze in haar bezit geraakt en nu tracteert zij haar kennissen op *Grease*.

‘Hopelessly devoted to you’ zingen de dames, wanneer ik nog even uitslaap.

Op een kerstdag ziet mijn zoon het Concertgebouworkest op de t.v. ‘Hoe heet die groep pappa?’

Zijn zuster vindt een nieuwe plaat onder de kerstboom: ‘De film van Ome Willem’. Zij steekt haar duim in de mond en meldt dat ze de kat beslist niet heeft opgesloten in haar kamer. Ze heeft alleen de deur achter zich dichtgedaan. Een groot huis, waar het leven warm en veilig is. Klein van omvang en geruststellend.

IJdel

‘Neem maar mee die dingen,’ zei mijn moeder. ‘Ik weet niet wat ik ermee moet doen.’

Om mijn geliefde zuster voor te zijn, die ongetwijfeld eerstdaags voor een tweede keer de dozen met foto's kwam plunderen, zette ik mij aan een zorgvuldige bestudering van de partjes verleden die mij werden voorgeschoteld.

Wat moest ik ermee doen?

Zo te zien was ik in mijn allervroegste jeugd een bijzonder liefthallig kereltje, een beetje mollig, ruim voorzien van allerhande krulwerk en steeds gekleed in een merkwaardig broekje, waarop bloemen, de restanten van een jurk die mijn moeder in de vooroorlogse jaren had gedragen.

Na deze eerste tijd van geknuffelde vrolijkheid brak er in mijn leven een meer duistere periode aan. De fotografieën uit deze tijd, stuk voor stuk van de hand van mijn vader, vertonen menigvuldig gebibber. Dit kan niet alleen de schuld geweest zijn van het boxje waarmee ze zijn genomen, maar is ongetwijfeld mede te wijten aan de schrik die mijn vader beving wanneer hij door de zoeker waarnam hoe zijn zoon er uitzag.

Een bril droeg ik. En niet een prachtige modieuze van Hans Winkel. Het was een onbreekbare bril. De onbreekbaarste bril van de wereld. Alles wat er-

aan zat was erop berekend lederen voetballen tegen te houden. Ook onder een tram zou deze bril het niet hebben begeven. Behalve gepantserd was hij van een afmeting die er doorheen kijken bijna onmogelijk maakte.

En toch, toch had ik dat zelf niet goed door. Vele foto's zijn genomen op het strand van Noordwijk. In mijn te lange korte broek, met een alweer zelfgebreide pullover, duik ik naar voorzetten die mijn vader gaf, waarna hij vliegensvlug de camera moest grijpen om het resultaat van mijn keepvaardigheid te vereeuwigen.

De periode die hierna aanbrak is zo mogelijk nog zwaarmoediger. Brillen deden hun intrede gemodelleerd door een gek met een hevige passie voor vlinders. Zwarte, sombere monturen, passend bij mijn duistere gedachten, die geenszins gepaard gingen, helaas, met een al even duistere levenswandel.

(Mensen die werkelijk niet meer te redden zijn hebben misschien vaak wel een heel optimistische kijk op het leven, te vergelijken met de mevrouw die ik zag op de schrijversmarkt van de Bijenkorf te Rotterdam. Bij het uitdelen van lichamelijke schoonheid had zij niet zozeer achteraan gestaan, zij was te laat gekomen. Behalve de bril, die al onmiddellijk mijn compassie opriep, vertoonde haar uiterlijk nog meer eigenaardigheden die een algehele treurnis moesten opwekken bij degenen die niet op de hoogte waren van haar goede, opofferende karakter. Daar stond zij en in zichzelf gekeerd hield zij een boek tegen haar borst geklemd: *De droomkoningin*.)

Veel in deze wereld zou ons bespaard moeten blijven, hetgeen wij gelukkig soms pas later merken. Met mijn eigen eerste camera heeft mijn broer een foto genomen in het hooggebergte, dat door een verkeerde belichting uiterst wazig is geworden. En wat zie ik daar? Ik heb lange, slanke benen, maar ik draag een korte broek. Het is geen gezicht. Meer dan drieduizend meter hoog en nog een korte broek. En het is niet zo maar een korte broek, nee, dit is de meest ellendig gesneden, mislukte, kakikleurige, hoog boven de navel bijeengesnoerde broek die mijn moeder voor mij kon bedenken.

Daarboven mijn hoofd. Ben ik dat? Hallo daar! Zeker tochtig in dat knollenveld! Bleven daarom al mijn liefdes onbeantwoord? Daar is een kapper aan de gang geweest die zich ten doel heeft gesteld God belachelijk te maken, gezien het feit dat wij zijn geschapen naar zijn evenbeeld. Beëlzebub met een tondeuse.

Daaronder, ik aarzel het te zeggen, mijn eerste echte geslepen zonnebril met zwarte glazen. Nu nog een rood-witte stok. Dat mijn moeder daar zo rustig naast staat. Zij hield van mij. Ik weet het zeker. En trouwens nog steeds. Daarom en daarom alleen mag ik die foto's meenemen. Opdat zij ze nooit meer hoeft te aanschouwen. 'Jammer,' zegt mijn moeder peinzend, 'dat je oma haar foto's heeft vernietigd. Daar zaten zulke aardige bij. Maar ze zei altijd: "Ik wil niet dat ze op de markt terechtkomen en dat iemand ze dan voor een kwartje koopt". En toen heeft ze ze verscheurd.'

Zo bestaan mijn oma's foto's nog slechts in het geheugen van mijn moeder - puntjes van een ijsberg, gedoemd te verdwijnen.

Zingen

Juist had ik mijn ogen dichtgedaan om mij voor te stellen hoe ik stond te kijken naar een ver onder mij gelegen watermolen aan een traag stromende Zuidfranse rivier, of het beeld zette zich in mijn neus voort. Het water kwam nogal bruusk op gang, het rad begon te draaien, door het malen van de schoepen ontstak mijn hoofd in een zeurende pijn.

Wist ik dat fantasie ook tot verkoudheid leiden kon!

Even later bleek niemand bereid om de hond uit te laten, die in het bos diende te oefenen in rennen achter stok en bal, dit als ontspanning na de exercitielees, waarin hij het nog steeds niet tot een hoge graad gebracht had.

‘Ik voel mij ziek,’ sprak ik met zachte stem. ‘Maar omdat ik in dit huis de enige ben voor wie het altijd dierendag is, zal ik mij opofferen, desnoods tot ik er bij neerval.’

Dat vonden ze een goed idee.

Ik stopte een pak papieren zakdoeken in mijn jaszak en ging Bello voor naar de auto. Juist wilde ik het pad afrijden toen mijn dochter een bal achter mij aan bracht.

‘Neem die maar voor hem mee.’

Ik snoot mijn neus. Hier was geen houden meer aan. Koortsblaren vormden zich al op mijn lippen

gelijk paddestoelen. Ik wist precies waardoor dit alles kwam.

De week tevoren had ik deelgenomen aan een houthakkersweekend op de Veluwe. Dat zware werk stond mij bij uitzondering even niet aan. Om mij aan het vermoeiende en zinloze gesleep met boomstammen te onttrekken, had ik onder het mom van een zoektocht naar nieuw dood hout veel te lang in de ijzige natuur gebivakkeerd. Terwijl anderen om het vuur stonden en bier dronken, zwierf ik, slechts in het gezelschap van een bijl, verkleumd door de bossen. Daar had gelukkig niemand mij gezien. Mijn wilde blik, het woeste zwaaien van mijn wapen waren mij zeker op een door mannen in witte jassen geleide klopjacht komen te staan.

Bello overigens had er zoals altijd zin in. Nadat hij zich uit de auto had laten zakken, begon hij luid blaffend in het rond te springen, en ook tegen mij op, dit laatste niet voordat hij een modderplas had aangedaan. Ik nam de bal en gaf daar met mijn beste been een verschrikkelijke trap tegen. Hierdoor ging er iets mis met een spiertje dat het been voor de rest van de wandeling degradeerde tot een figurant. Bello evenwel rollebolde achter de bal aan, transporteerde hem verder met zijn neus, maakte schijnbewegingen met zijn poten en lag tien passen verder luidkeels jankend op de grond. Ik hinkte op hem af, liet mij op mijn knieën in de dode bladeren zakken, waaronder zich een hoop viezigheid bevond en begon mijn trouwe vriend te troosten. ‘Heeft Bello dan zijn potepoot verzwikt? Is Bello soms een domme

hond geweest? Moet het haasje Bello naar de auto dragen of draagt Bello baasje?’

Van dit laatste wilde de dappere hond niets weten. Daarom nam ik hem op mijn nek en sjokte, hijgend en snuitend in het wilde weg, in de richting van de auto die plotseling een heel eind van ons weg bleek te staan. Maar eindelijk kregen wij onze redder toch in zicht. Ik liet Bello zakken, haalde de sleuteltjes uit mijn zak en kwam terug met een lege hand.

Hierna betastte ik mijn hele lichaam, waarna een dame die daar liep te trimmen haar enkel verzwikte over een boomstronk. Dit gaf de verloren autosleutels niet aan mij terug.

‘Pappa loopt nog een keer het parcours rond,’ zei ik op dwingende toon tegen de hond. ‘En jij houdt je hier gedeisd. Als je braaf bent krijg je thuis een eind worst.’

Maar de verloren sleuteltjes vond ik niet terug.

Zo aanvaardden wij even later, sleepvoetend, briesend, klagend, de schier eindeloze tocht naar huis. De hond kon ik niet langer dragen. Op drie poten hinkte de voormalige viervoeter achter mij aan. Hadden wij zo over de Dam gelopen, ongetwijfeld zouden wij menige aalmoes hebben opgehaald.

Om de moed erin te houden en mijn zinnen te verzetten, besloot ik iets hardop te zingen, een carnavalskraker van de kritische popgroep Drukwerk, waarin het leed van de wereld met lange uithalen gesublimeerd werd:

‘Toen ik thuiskwam,

Was er geen plaats meer in je bed,
En je zei: "Ach slaap jij op de bank,"
Nu heb je je vriend uitje kamer gezet
En mix je m'n lievelingsdrank,
Maar ik denk dat ik dit keer bedank!
De hond zong mee, op een eigen, verscheurende wijze.
Gebroken bereikten wij na veel ontberingen ons huis.
Niet lang na onze thuiskomst meldde zich de vriendin van mijn vrouw via de telefoon:
'Hallo,' riep ze. 'De burens hebben zojuist Rudolf en een hond langs de straat zien gaan. Allebei aangeschoten, leek het wel. Ze hielden een hinkelwedstrijd en die man van je liep heel hard te schreeuwen. Dat is je bed niet meer in mocht. En dat je je vriend openlijk op je kamer houdt. Ik bedoel, ik wil niets suggereren. Maar jij schijnt alleen nog voor die ander iets te willen inschenken, terwijl ie je er niet eens voor bedankt. Wat is er in godsnaam bij jullie aan de hand?'
'Ach, Rudolf heeft zijn autosleuteltjes verloren,' zei mijn vrouw.
Aan de andere kant van de lijn was het een ogenblik stil. Toen zei de vriendin:
'Als dat het is waarom hij niet meer in je bed mag, is het best. Ik dacht: ik bel maar even. Wij in de buurt vreesden al dat het om iets ergs was.'

Op weg

Bezitten beschaafde mensen een caravan?

Het antwoord luidt een driewerf nee! Beschaafde mensen huren een kasteel in het buitenland. Of blijven thuis. Onder de dertig en boven de zeventig mogen zij ook kamperen. Maar wie met een caravan de van tolwegen voorziene wijde wereld intrekt is een barbaar.

Omdat ik bang ben dat een enkele lezer de hierboven in diepe ernst neergeschreven zinnen als lichtvoetige ironie zal beschouwen, moet ik verder gaan:

Degene die de laatste pak weg tien jaar overwogen heeft een caravan te huren dan wel te kopen, hij deugt niet.

Ook mensen die aankoop of huur nooit hebben overwogen, maar wel eens een kijkje hebben genomen in de caravan waarmee hun burens het continent afschuimen - ze zijn besmet.

Iedereen die caravans tolereert, die niet in machteloze woede toeziet hoe deze over de weg zwaaiende behuizingen voor geestelijke kabouters het landschap verontreinigen, hij verdient het met stokslagen de Noordzee in te worden gejaagd.

Hoe merkwaardig dit ook moge klinken: alleen werkelijke proleten worden niet door de neiging dwarsgezet deze spanen doodskisten met mokers

en breekijzers te slechten.

Er was een tijd waarin Europa nog een beetje woest was. Waarin je voor een gulden slecht kon eten in Spanje. In die tijd was het kamperen vrij. Het had iets ongerepts. Goed, wie stelt zich voor hoe Proust zijn tent zou hebben opgeslagen? En denken wij eens aan de schrijver in een shelter voor het huis te Combray. Maar niet iedereen kan een Proust zijn. En ook ikzelf heb gekampeerd als knaap.

Toen de grote vergissing vorm kreeg dat iedereen met zijn eigen gemotoriseerde koekblikje op pad moest kunnen gaan, werden er concentratiekampen uit de grond gestampt om ze te ontvangen. Deze heetten campings en het leven zou er goed zijn.

Soms word ik zwetend wakker uit een droom. Dan sta ik naast vijf Nederlandse bouwvakkers in van die witte hemden. Zij poetsen hun tanden en zepen de oksels in.

Soms verandert de droom in een nachtmerrie wanneer ik in het washok ernaast mijn tanden poog te poetsen in het gezelschap van hun vrouwen.

Hoe afgestompt moet iemand zijn om zijn vakantie door te brengen op een camping. Deze zomer zag ik een man. De camping waarheen hij zichzelf gedeporteerd had, lag bij een druk kruispunt. In zijn tent gezeten had hij uitzicht op het stoplicht. 's Avonds drukte hij zijn neus plat tegen het hekwerk voor zijn tentdeur om de file te bekijken. Ik stond in die file, op weg naar mijn palmen en uitzicht op zee.

Net over de grens, bij Tilburg, is een wegrestaurant. Beschaafde mensen rijden er voorbij. Maar een beschaafde Nederlander met twee wagenzieke kinderen stopt daar een ogenblik om de kotszakken uit te spoelen. En dan ziet hij ze weer: het schorem. Naar Spanje gepeesd met de caravan losjes achter de Kadett aanhuppelend. Tut Hola heeft het doosje leuk aan kant gemaakt, met gehaakte gordijntjes. Chemisch toilet voor noodgevallen. Kon zij zichzelf er maar in doorspoelen.

Langzaam wordt alles minder. Op de mooie plaatsen van Europa zijn flatgebouwen neergeplant en kampeerterreinen. De Nieuwe Neanderthalers strijken er neer, op zoek naar de zon. Ze willen wel vreemd gaan, maar niet vreemd eten. Voor het vervoer van eigen blikken hutspot heeft iedere fabrikant een zee van ruimte in de caravan gebouwd. De burgerlijke wegpiraten willen niet op vreemde stoelen zitten. Ze spreken ook geen vreemde talen. Toch zijn ze zo brutaal als de beul. Zonder gevoel voor het landschap planten ze de tekens van hun slechte smaak neer, spannen waslijnen, bezoedelen de aarde. Vaak hebben ze van die onguere borstelkoppen en een raar petje. Vervoeren vrouwen op hoge zwarte schoenen en een wit short met spataderen. Hebben kinderen die niks lusten. Vragen zich bij alles af of het goedkoper is dan thuis. Drinken wijn van één vijftig uit plastic tweeliterflessen. Denken dat het wijn is.

My home is my castle. De kettinghonden van de welvaart. Straks zijn ze allemaal weer thuis.

Komma's

‘Zal ik u eens wat zeggen,’ zei de oude, broze schrijfster. ‘Ik woon al jaren in Parijs en daarom kan ik zo goed vergelijken. Ik logeer hier in het Carlton Hotel. Goed, zult u zeggen, dat is toch een gerenommeerd hotel. Maar toen de wastafel lekte en ik dat aan de directie liet weten, antwoordde deze dat ik er maar een handdoek onder moest leggen, dan hoorde ik het getik niet meer. Is het niet mensonterend? En dat terwijl ik geregeld in de Brasserie Lipp kom. Toch ook een zaak waar men het druk heeft. Dat neemt niet weg dat men er altijd een en al aandacht voor de gasten is. Weet u wat er met de mensen in Nederland aan de hand is? Ze zijn niet dienstbaar meer!’

Haar toehoorders stonden dicht tegen elkaar aangedrukt, zo vol was het op de receptie die de uitgeverij organiseerde ter inwijding van haar nieuwe percelen. En omdat niemand tegenspraak wilde verzinnen, voelde zij zich opeens een vedette. Een tachtigjarige die uit de vergetelheid was teruggehaald, maar die niet kon bevatten dat de wereld van weleer niet met haar mee was herontdekt.

Bij de uitgeverij waren ze die dag nog wel even van haar geschrokken. Want er waren ernstige fouten gemaakt. De redactie van het blad dat ze daar uitgaven had een van haar recente verhalen ge-

plaatst. Bij het persklaar maken van de kopij had een redacteur alle volgens hem overbodige komma's uit het stuk geschraapt. Daarna had de zetterij een d vervangen door een t, die er bij correctie in was blijven zitten.

‘De redacteur is hier aanwezig,’ sprak een der directieleden van de feestende firma. ‘Zal ik hem even aan u voorstellen?’

‘Dat is goed,’ sprak de schrijfster met ver dragende stem, ‘want dan zal ik hem vermoorden. Zoals hij mijn werk heeft vermoord.’

Het betreffende verhaaltje was aardig. Het was ook wel interessant iets te publiceren van een schrijfster die al jaren was vergeten en plotseling weer in het licht geschoven werd.

De redacteur was zich nog niet bewust van de moordlust die het taalgebruik van de schrijfster een pinnige geladenheid had verschaft.

‘Dood wil ik hem,’ verklaarde zij, en daarna liet zij zich meetronen in de richting van de man die zij als geen ander haatte.

Terwijl zij zich door de menigte drong, kreeg zij opeens een andere schrijfster in het oog, die jonger en beroemder was dan zij en die zij zeer bewonderde. Zo kwam het dat zij de niets vermoedende redacteur passeerde onder het uitroepen van de woorden: ‘Nee, u wil ik niet zien!’

Even later kwam zij echter toch.

‘U hebt mij iets verschrikkelijks aangedaan,’ sprak zij. ‘Middagen lang heb ik mij teruggetrokken in de Bibliothèque Nationale. Omdat het er stil is.

Het is er zo stil dat ik daar kan nadenken over de komma's in mijn werk. En die hebt u er uitgeschraapt.'

Even voelde de redacteur dat hij kwaad werd. Want het verhaaltje had hij toch vooral als curiositeit geplaatst, omdat niet iedere dag schrijvers worden herontdekt. Een tribuut aan het vak en aan de treurigheid van de vergetenen. Een herinnering aan zijn eigen, onopgemerkte verleden.

'Ik vind dit heel vervelend,' zei hij tegen de schrijfster. 'En ik zal onmiddellijk uitzoeken wie dat schrappen van die komma's op zijn geweten heeft. U moet namelijk weten: dit soort dingen gebeurt tegenwoordig bijna vanzelf. Het productieproces verloopt niet meer als vroeger. Ja, in het verleden kon je alles aan een zetter overlaten. Maar tegenwoordig is de zetter een jong meisje aan een toetsenbord dat aan haar vriend denkt en daarom komma's overslaat. Dit is een betreuenswaardige fout. De onderste steen zal bovenkomen bij het uitzoeken hiervan. En ik kan u beloven: wanneer u de volgende keer weer zo vriendelijk bent ons een verhaal af te staan, waar ik natuurlijk niet meer op durf te hopen, dan zal ik er persoonlijk voor zorgen dat uw stuk geen komma gekrenkt wordt en dat u zelf de drukproeven kunt nakijken.'

Het was even stil. De schrijfster zag de zo door haar gemiste dienstbaarheid terugkeren in de redacteur.

'Kunt u die drukproef niet voor mij opzoeken en ook mijn kopij?' vroeg ze vriendelijk, 'zodat wij sa-

men kunnen nagaan waar de fouten liggen en wie schuld treft?’

‘Ja,’ sprak de redacteur, ‘dat zullen wij zeker doen. Er is alleen een kleine kans dat die proeven moeilijk te traceren zijn. Vroeger namelijk, weet u, werden die keurig in archiefkasten bewaard. Maar tegenwoordig...’

‘Vertel mij niets over tegenwoordig,’ riep zij.

‘Tegenwoordig,’ ging de redacteur verder, ‘worden alle drukproeven en kopij in een hoek gegooid en moet je altijd maar hopen dat het terechtkomt.’

‘Als u het voor mij wilt uitzoeken, dan graag,’ zei de schrijfster.

Ze glimlachte. Ze was vroeger een gerenommeerd minnares geweest, zo wist de redacteur. Een vrouw met hevige uitbarstingen, geestig en snel.

Hij gaf haar een hand en glimlachte nu ook.

‘U zult uw best doen?’ vroeg ze.

‘Ja,’ zei hij, en opeens zag hij zichzelf staan in de laatste alinea van zijn leven, terwijl hij zich heldhaftig verzette tegen een onbekende die hem zijn punten en komma's had afgepakt.

Ondervraagd

Een tijdje geleden werd ik opgebeld door een oudere vriend met een jonge dochter. Uit de zorgelijke klank in zijn stem kon ik opmaken dat het verschil in leeftijd hem parten speelde, vooral nu de dochter een voldoende aantal jaren had bijeengespaard om er niet meer naar te verlangen samen met pappie naar de dierentuin te gaan.

Op school al wilde ze om te beginnen niet deugen. En tot overmaat van ramp moest ze van de leraar Nederlands een schrijver interviewen, ter opluistering van een werkstuk waar ze nog niet aan begonnen was.

‘Ach ja,’ sprak mijn vriend berustend. ‘Ze gaat nu eenmaal liever naar de disco. Weet jij trouwens niet een geschikte schrijver?’

Die wist ik niet en dit bracht mijn vriend op het werkelijk glanzende idee haar bij mij langs te sturen. Niet dat ze ooit iets van mij gelezen had. Maar daartoe zou hij haar wel dwingen. Was hij haar vader of niet!

Vriendschap is kostbaar, kostbaarder dan tijd.

Op de dag waarop zij langs zou komen was ik ziek. Rillend en klappertandend zat ik in mijn echte Japanse kimono naar Sesamstraat te kijken, waarvan de diepere betekenis mij op dat moment ontging. Het liefst was ik onder het eendendons gedo-

ken, om daar koortsachtig te dromen over de lagere dingen van het bestaan. Maar de plicht, die gesel van mijn generatie, hield mij op de been. Daarbij kwam dat ik het journaal voor Turken plotseling woord voor woord kon verstaan. ‘Wat zien je ogen er raar uit!’ riep mijn eigen dochter.

Toen er gebeld werd, begaf ik mij ondersteund door mijn vrouw naar mijn werkkamer, waar ik mij ineengedoken op de bank in schrijvershouding trachtte op te stellen.

De dochter van mijn vriend had ik daarvoor nooit gezien. Het kon zijn dat hij haar weg had gehouden. Nu haar geestelijke nood op zijn hoogst was, moest hij het risico wel nemen. Zij was, wat mannen zoals mijn vriend plegen te noemen, een flinke meid. Zij kwam mijn kamer binnen en bekeek misprijzend de boeken. Daarna keerde zij zich naar mij en mompelde een achteloze groet.

‘Hallo,’ antwoordde ik. ‘Ik ben een beetje ziek. Maar als we allebei ons best doen zal het best lukken. Wil jij aan het bureau gaan zitten?’

‘Mij best,’ zei de jeugdige schone, die mij bij nader inzien voor alles geschikt leek behalve voor het maken van scripties. Dit was een vooroordeel, ik geef het toe. Maar had haar eigen vader mij al niet ingelicht omtrent haar geringe literaire vorderingen?

Zwetend zat ik op de bank.

‘Zo,’ piepte ik. ‘Wat wou je me vragen?’

Lang dacht zij na. Daarna zei ze, naar eer en geweten: ‘Niets.’

Mijn waardering voor haar maakte een sprong. Ondanks mijn gammele staat kon ik mij voorstellen hoe ik aan haar allerlei dingen zou weten te vragen, ook kleine welwillendheden van ondeugende aard, maar dat zij niets met die oude zeikerd in zijn zwartwitte jurk te bespreken had - dat wilde er bij mij best in.

Ik voelde een door koorts verdiept mededogen met haar.

‘Zal ik eens verzinnen wat je me zou kunnen vragen?’ informeerde ik.

Ze knikte vermoeid.

Zo begon ik met mijn zieke hoofd dingen te verzinnen die ik, als ik een zestienjarig studiehoofd was geweest, aan mijzelf had kunnen vragen, stel dat het mij op die leeftijd iets had kunnen schelen wie ik nu was.

Liet ik haar in een roman opdraven, het stond mij vrij haar vragen te laten bedenken waarvan haar moeder en vooral die klootzak van een vriend van mij zouden blozen. Maar helaas hadden wij beiden te maken met een strenge doch rechtvaardige leraar, die met al die literaire onzin niets uitstaande had.

En zo vroeg ik namens haar aan mijzelf of en zo ja waar ik geboren was, wat ik voor mijn beroep deed, wat de kwintessens was van mijn werken, hoe mijn laatste boek heette, of ik al aan een volgend werkte, waarom ik schreef en of ik autobiografische elementen in mijn werk verwerkte. Dit waren namelijk de vragen waarin leraren Nederlands belangstelden.

‘Denk je dat je hier wat aan hebt?’

‘Ik weet het niet. Het zal wel.’

‘Als je het af hebt, dan wil ik het best voor je doorlezen hoor!’

Maar ze antwoordde niet. Nu ik mijn levensvulling en lotsbestemming voor haar uit de doeken had gedaan, sloot zij met een verveeld gebaar haar multomap en stond op.

Toen ik haar zag staan, in het voorjaar van haar jeugd, voelde ik de diepe behoefte mij bij haar voor mijn bestaan te verontschuldigen.

De parkeerwachster

In een dorp, niet ver van mij, werden parkeermeters geplaatst. We leefden in een tijd waarin iedere automobilist met een gereedschapstasje liep, gevuld met instrumenten om die meters te mollen. De plaatselijke overheid had dit voorzien en trok een regiment wachters aan om de vooralsnog spaarzaam geplaatste meters te bewaken. Een van deze wachters was een vrouw.

Deze vrouw nu wist zich al spoedig berucht te maken bij de bevolking. Zij was groot en zwaar gebouwd. Ook zag zij er in dat uniform een beetje uit als een monster. Hoe zal zij over haar toekomst gedacht hebben toen zij een klein meisje was en met haar pop speelde? De wijze waarop zij haar bewakingsdienst gestalte gaf leek op een roeping. In haar woonde slechts één streven en dat was het op heterdaad betrappen van een overtreder. Wie vergat iets in de gleuf te doen of slechts één minuut te laat bij zijn automobiel arriveerde, kon erop rekenen dat zij present was. De vergeetachtigen, zij die het niet met opzet deden, had zij nog het liefste. Daar stond zij, met een verachtende trek om de mond.

Excuses hielpen bij haar niet. Nemesis was bij haar vergeleken een klein wurm in de luiers.

Gelovigen wisten in haar de verpersoonlijking van satan.

Op een dag brak er bij mijn schoonvader een ruit. Het was guur en regenachtig weer. Daarom pakte hij de auto en snelde naar de glaswinkel, die zich in het centrum bevond. Aldaar parkeerde hij zijn auto gedurende vijf minuten op de stoep, om zichzelf de kans te verschaffen de nieuwe ruit heelhuids door de windstoten te loodsen. Toen hij de winkel uitkwam met dat onhandige glas, stond zij daar, het boekje in de hand. Hij had reuze zin om die ruit op haar petje in gruzels te slaan, maar voordat hij een mond kon opendoen om haar te vervloeken, had zij hem al een bon tussen de tanden geduwd. Schoonvader dus naar het politiebureau. Werd daar op koffie getraceerd door begrijpende mannelijke agenten, ook allen huisvader en wel eens even snel de auto voor een boodschap. Ja meneer, ons zijn de klachten over ons collegaatje bekend. Houdt u van sprits? Denkt u zich eens onze positie in. Wij hebben elke dag met haar te maken.

Op een dag klemde de bewaakster van het overheidsbelang een bon tussen de ruitewissers van de auto van haar eigen vader. Zij fietste door het dorp en riep iedere dag meer haat op. Automobilisten namen trekkebekkend het stuur in de houdgreep, in een laatste poging niet te doen wat hun hart hun ingaf. Zij vormde een smet op de gemeenschap, die steeds meer in wanorde begon te raken wanneer haar schaduw over de grond schoof. Zo was zij een moderne versie van een kampbewaakster.

Het enige dat zij teweegbracht was een machteloze woede.

En toen ging zij op een dag met vakantie, in het Oostenrijkse, hoewel zij er natuurlijk zeker van was dat bij haar kortstondige verdwijnen de dorpskern zou veranderen in een chaos. Luid en vreugdevol toeterden de auto's naar elkaar. Op de stoepen kon je niet meer lopen. Haar collega's fietsten door het dorp en maakten praatjes met hun clientèle. Werden op hun beurt de cafés binnengetrokken en getraceerd op borreltjes. Plakten bonnen op de rug van voetgangers, die liepen waar auto's konden staan. Het was meteen een vrolijke bende.

Had zij dat voorzien toen zij wegging en droomde zij al van haar terugkomst, van het herstel van de orde, van de straffen die zij, al wandelend en jodelend kon uitdenken, de nieuwe manieren van verdekt opstellen, het uidokken van overtredingen?

Haar vakantie was niet meer dan de stilte voor de storm.

Maar na die veertien dagen kwam zij niet terug.

De werkelijkheid is soms te mal voor woorden. Zij werd overreden, terwijl zij in haar eentje door de natuur trok. Voorbijgangers vonden haar lichaam langs de kant van de weg.

Was zij herkend door een van haar klanten?

Niemand had verdriet om haar.

Er gingen stemmen op haar graf te versieren met een parkeermeter die altijd op rood stond, met een autootje ervoor. Zij lag daaronder en kon er tot in der eeuwigheid niets aan veranderen. Maar dit gedenkteken ging toch niet door.

Zij leeft nu voort als een der plagen van Egypte. Een legende waarover de dorpsgenoten elkaar schaterend vertellen. En niemand heeft zich afgevraagd of zij altijd en overal zo'n furie was.

Misschien was zij, buiten het uniform, een lieve en aanhankelijke vrouw, iemand die geknuffeld en gekoesterd wilde worden. Maar dat had niemand ooit gewild. Zij zag er zo groot uit en veel te sterk voor wie dan ook. Wat moest zij daarom in een wereld waarin voor haar type geen aandacht was? Zij zag de meisjes uit haar klas voorbijgaan, hoorde het gegniffel om haar afmetingen, bemerkte pijnlijk hoe de jongens van haar wegkeken, wanneer zij probeerde te glimlachen.

Alleen de kinderen waren niet bang voor haar.

Terwijl ze zelf zo reusachtig uitgroeide, begon zij zich iedere dag meer te verwonderen over het tere. En zij zag hoe dit zo vaak werd weggerukt, platgewalst, het loodje legde in de golf van aangroeiend lawaai en aanstormend onheil.

En toen besloot zij haar gaven daar in te zetten waar zij wraak kon nemen op een van de symbolen van de snelle wereld die haar vanaf haar geboorte had uitgespuugd en die het weinige waarvan zij hield zo vaak vernietigde.

Na gedane arbeid trok zij de natuur in en slenterde langs de slootjes met kwakende kikkers. Boven haar hoofd klapwiekte een ooievaar. O, als zij eens zo kon stijgen, als een mugje.

Zij trok de bergen in, op zoek naar gemzen. Tussen de rotsblokken ontwaarde zij een bloempje.

Dat plukte zij voor zichzelf en liep ernaar te kijken, terwijl zij het in haar grote hand verborgen hield. Zo raakte zij per ongeluk midden op de weg. De achterop komende auto wist niet tijdig te remmen. Terwijl haar lichaam opzij werd gesmeten viel het bloempje op de grond en waaide naar de rots terug. Op die plaats groeit nu het gedenkteken.

Thelonious Monk

Op een vrijdagavond in het jaar 1961, omstreeks het middernachtelijk uur (ik weet niet meer in welke maand het was; ik herinner mij dat het gedurende die nacht af en toe motregende; het was niet koud) zette ik mij met mijn vriend Jan in het portiek van De Nieuwe Muziekhandel in de Leidsestraat, om er zeker van te zijn dat wij de volgende ochtend, wanneer de verkoop begon, kaarten zouden bemachtigen voor het nachtconcert van de jazzpianist Thelonious Monk, die ons land voor de eerste keer een bezoek bracht.

In die tijd sloeg ik geen jazzconcert over. Wanneer het donker over de stad was gedaald en het in de Van Baerlestraat juist stil was, stroomden plotseling van alle kanten de gelovigen naar het Concertgebouw.

Ik zeg dit laatste zonder enige ironie; als ik al dacht dat jazz alles met de vrijheid had te maken die ik mij sinds kort verworven had, dan beleefde ik dit afscheid van burgermansland in een volstrekte ingetogenheid.

Omdat het Concertgebouw altijd bomvol was, zorgden wij er voor dat een van ons vroeg in de rij ging staan, die tegen de tijd waarop de kaartverkoop begon enige tientallen meters lang was. Omdat wij Monk boven allen bewonderden, hem bijna

als een heilige vereerden en de akkoorden die hij via zijn platen op ons losliet, dagelijks in een gewijde stilte ondergingen, oordeelden wij dat we het toeval dienden uit te schakelen. Wat was een doorwaakte nacht trouwens anders dan het zoveelste eerbetoon aan de meester?

Om acht uur 's morgens, toen wij met stekende ogen maar ongebroken in ons portiek zaten, hadden wij precies vijf andere devoten achter ons. Een half uur later kende de rij plotseling een onafzienbare lengte.

Toen de nacht van het concert op aanbreken stond, waren wij nerveus en opgewonden. Wij bespraken met elkaar de kansen dat hij echt kwam, dat hij werkelijk zou spelen, dat wij konden luisteren.

Monk accepteerde geen verstoringen; geen fotografen. Ieder krasje op zijn concentratie kon hem tot een afgelasting van zijn optreden doen besluiten.

Omdat wij dit allen wisten ging er een onzichtbare stroom van smeekbeden naar hem uit. De gehele zaal leefde in vreze. De aanbedene had er bij zijn discipelen goed de wind onder.

Monk was een grote, zich hoekig bewegende man. Hij zag er precies zo uit als wij hem ons voorstelden, een bezetene, eigenlijk zoals men zich in de provincie een kunstenaar denkt. Op zijn hoofd droeg hij een wollen mutsje. Maar omdat iedere noot die hij aansloeg de schoonheid bezat van de onverwachte, verbijsterende oplossing van een probleem dat wij eerst op dat moment als zodanig her-

kenden, wisten wij dat zijn verschijning deel uitmaakte van de probleemstelling en dat ook zijn hoofddekseel voor iets diende waarvan de precisering alleen door de muziek werd meegedeeld.

Thelonious Monk stierf op 17 februari 1982, nadat hij zich noodgedwongen al een aantal jaren geleden uit het muziekleven had teruggetrokken. Nooit heeft zijn muziek voor mij ook maar iets van zijn uitdrukingskracht verloren. Zijn composities betekenden evenzoveel signalen uit dezelfde wereld die ik bezig was uit te vinden door hem onder woorden te brengen. Zo is ook de ondertoon van de gedichten van de vijftigers de jazz; zij die in hun schaduw opgroeiden droegen die jazz als een tweede moedertaal met zich mee.

Monk werd 61 jaar. En opeens bedenk ik hoezeer het voortschrijden van de tijd soms een raadselachtige verbinding tot stand brengt tussen nu en het verleden. Toen ik met overgave en ontzag schuin achter hem op het podium zat, was hij in mijn voorstelling een veel oudere man, die een turbulent verleden met zich meedroeg. Maar hij was toen 41. Zo oud als ik nu ben. Na zijn eerste optredens in ons land heb ik hem nooit meer in levende lijve gezien. Een oudere man is hij daarom slechts in mijn herinnering gebleven.

Vakantie!

januari 1980

‘Kinderen,’ zegt Hieronymus Vreugdenhil, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan een Amsterdamse universiteit, ‘het is tijd om de vakantiebestemmingen vast te leggen. Mijn collega proximus heeft een Landrover gekocht, die trekt met het gezin naar de Sahara. De eigenaresse van de brasserie waar ik mij tussen de middag een ogenblik ontspan, gaat voor zes weken op een cruise. Waarheen zullen wij onze domicilies verleggen?’

‘Naar Mexico,’ oppert na enig denkwerk de zestienjarige dochter Klaartje. ‘Ik zou wel met Wim Zuid-Amerika willen verkennen.’

Wim heeft zojuist het Mavo-diploma in de wacht gesleept. Die zit er middels giften van de wederzijdse grootouders warmpjes bij.

‘Goed, goed,’ antwoordt Hieronymus nadenkend, maar toch niet zonder stille bewondering voor de ondernemingslust van zijn oogappel. ‘Klaartje dus naar Mexico. En Peter?’

Peter is nog maar twaalf. Hij zal voor de eerste keer op eigen gelegenheid de wijde wereld intrekken. Eenvoudig beginnen dan maar. Wat denkt Peter van een ponykamp in Canada? Zoiets kan eigenlijk nooit misgaan.

Nu kijkt Hieronymus recht in het gezicht van Ans, zijn sportieve en charmante tweede vrouw. ‘Meis,’ zegt hij, ‘zal ik eens een suggestie doen? Wij maken de vakantie dit jaar minder cultureel. Tenslotte heb ik dan waarschijnlijk net het voorwoord afgekregen van mijn proefschrift. Als wij ons eens heel professioneel lieten verwennen. Daarbij kunnen we er als de nood te hoog wordt in de kerstvakantie altijd even uitwippen naar Londen en Parijs. Wat zou je zeggen van de Bahama’s?’

‘Nou,’ bedenkt Ans, ‘als ik toch mag kiezen ga ik dit jaar liever naar Hawaiï. Als het tenminste binnen het budget past.’

Hieronymus wordt meteen verschrikkelijk verliefd op haar.

‘Jij maakt je altijd zorgen popje,’ antwoordt hij vol tederheid. ‘Ik ga morgen wel eens even babbelen met die ontzettend aardige man van de Amro.’

januari 1982

‘Ik wil eerst naar Rome en dan meteen door naar Sicilië. Als ik Latijn in mijn pakket neem is dat nodig, zegt de leraar.’

‘Hoorde ik daar iemand “Rome” zeggen?’ vraagt Hieronymus.

‘Een klassieke rondreis van zes weken pa.’

‘Ik neem aan dat Klaartje ook haar plannen heeft.’

Klaartje haalt haar schouders op. Beetje bokkig. Van Wim zijn werklozenuitkering komen ze niet

verder dan Het Kalfje. Tenzij haar vader afkomt met een gift. Wim wil zich eigenlijk wel eens in Afrika oriënteren.

‘En Ans. Lieweling?’

‘Nou, nu je tegenwoordig toch iedere avond aan die inleiding van je proefschrift zit te werken. Ik heb zulke leuke dingen over Ceylon gelezen.’

Hieronimus zet zijn bril op. Uit een map haalt hij een stapeltje aan hem persoonlijk gerichte brieven van zijn beste vriend bij de Rabo-bank.

‘Er ligt hier een advies,’ zegt hij, ‘om thuis te blijven, liefst met alle deuren dicht. Onze situatie is plotseling minder rooskleurig. Persoonlijk heb ik dit jaar precies één overhemd gekocht, en wel bij de Hema. Dat ruiken jullie trouwens wel. De auto gaat overigens ook een jaartje langer mee. Maar wie op zijn vakantie beknibbelt, beknibbelt zo te zeggen op zijn gezondheid, en dus op zijn leven. Na de vakantie moet ik hard door aan het eerste hoofdstuk van mijn dissertatie. Daarom heb ik toch maar een huis in de Provence gehuurd. Het is voor ons allemaal een beetje inschikken, maar ik heb als voorwaarde gesteld dat er een zwembad is. Met enige goede wil is er nog van alles van onze vakantie te maken. Een maand lang zullen wij het met ons allen toch wel uithouden. Wij doen ons best!’

januari 1984

‘1984,’ zegt Hieronimus. Hij loopt naar de boekenkast, die steeds meer lege plekken gaat vertonen.

‘Als je bedenkt wat er allemaal van Orwells voorspellingen uitgekomen is.’

‘Moeten we niet praten over de vakantie?’

‘Wij op het instituut,’ zegt Hieronymus, ‘gaan dit jaar om de beurt met verlof. Mijn collega proximus heeft de hand weten te leggen op een oude legertent. Die lenen wij dan aan elkaar uit. Hij heeft er een handig wagentje bij in elkaar geflanst. Het is misschien wat zwaarder trappen, maar als we flink doorfietsen bereiken we de eerste avond wel de Gooise heide. Na een weekje zijn we in de Achterhoek. Laten we duimen voor mooi weer. Wat is “zomerzon” in Nieuwspraak?’

januari 1986

Hieronymus roept de gezinsraad bijeen. ‘Kinderen,’ zegt hij, ‘we kunnen het wel uitzingen met onze voorraden tot aan de zomer. Maar daarna zullen wij er toch op uit moeten voor voedsel. Het beste kunnen wij ons richten op de IJssellinie. Als jullie nu eens voor die tijd contacten proberen te leggen met een paar boeren. Voor mij wordt het hoog tijd dat ik mij geheel richt op het herschrijven van het eerste hoofdstuk van mijn proefschrift.’

‘Ik krijg een blikken kont door die verrotte fiets met houten banden,’ zegt Peter, die zijn ergernis nauwelijks kan bedwingen.

‘Je moest je schamen,’ zegt Hieronymus streng. ‘Wim en Klaartje bekijken de wereld al een jaar lang lopend. Heb jij trouwens niet nog een paar afgedankte schoenen voor Wim?’

Muzikaal onthaal

Door de ene gang klonk een harmonika, de volgende bracht een country en western-concert; er waren jongens met gitaren en ook vrouwengroepjes; eenmaal, op een perron, waaide een strijkkwartet van Beethoven door de gewelven op mij af. Het was herfst, zacht en vriendelijk weer. Aan de Seine waren de boekenstallen geopend.

Toen ik jong was deed ik in de badkamer een jazztrompettist na. In de holle ruimtes onder mijn voeten bewoog zich een heel leger van die badkamerartiesten.

Even later, terwijl een Chinese jongeman de Beatles imiteerde in de zich voortspoedende metro, herinnerde ik mij de afgelopen zomer. Op een zondag waren wij van de kust weggereden, in de richting van het plaatsje St. Maximin-La-Sainte-Baume, alwaar wij naar een processie gingen kijken. Tussen de middag gebruikten wij buiten op het grote plein de lunch.

Terwijl de kinderen uit verveling ruzie begonnen te maken, verscheen er een man met een saxofoon tussen de tafeltjes. Hij speelde oude bopmuziek, van het soort dat mijn vriend in ons gezelschap pleegt te draaien wanneer hij zich afgesloofd de tijd herinnert waarin hij jong en veelbelovend was. Inmiddels had hij al die beloften waargemaakt, zodat

hem niet veel anders overbleef dan de vlijtige loop van zijn leven te continueren, een helse taak. Hoewel hij niet echt geloofde dat de wereld het nog zo lang zou uithouden, creëerde hij in één adem een oeuvre voor de eeuwigheid, een maagzweer en een voornaam humeur vol fijnzinnig craquelé.

Ook de muziek die de saxofonist ten gehore bracht vertoonde haarscheurtjes, zij het niet van die mooie. 'Yesterday' begon hij te blazen.

'Yesterday,' mompelde mijn vriend, en ongetwijfeld dacht hij hierbij aan de dag, zo lang terug, waarop ik nog geprobeerd had hem de fijne kneepjes van de onverantwoordelijkheid bij te brengen. Dagen van vertier en ordeloosheid. Daaraan mocht je niet te veel meer denken in een leidinggevende positie.

Yesterday; een toenemend verlangen niet meer naar huis terug te gaan, waar de ingewisselde chèques werden opgevolgd door de afrekening - een getrouwe afspiegeling van ons leven.

Ik voelde mij een beetje ongedurig, bij dat getoeter.

'Zal ik je eens wat zeggen,' zei de echtgenote van mijn vriend. 'Die saxofonist ken ik ergens van. Die komt uit Amsterdam.'

Amsterdammer of niet, hij was geen Charlie Parker, niet eens een Herman Schoonderwalt, hoewel hij daar op leek. Hij begon inmiddels aan The Night in Tunesia, hoewel het merendeel van zijn ongevraagde toehoorders hier zat bij te komen van de Day after the Night Before.

De muzikant ging met een bakje de tafeltjes langs.

‘Chiao,’ zei hij, toen hij bij ons was aangekomen. ‘Ik hoorde al dat hier Hollanders zaten.’

Wij verzekerden hem dat hij zich niet vergist had; wij waren trouwens heel goed bekend in Amsterdam; en er verkeerde zelfs iemand in ons gezelschap die vroeger op de PvdA had gestemd.

‘Ben je hier alleen?’ vroeg de echtgenote van mijn vriend, die zelf juist pogingen deed zich onopvallend onder tafel te verbergen, omdat hij op vakantie allergisch is voor sociale contacten.

‘Ik ga op de fiets door heel Frankrijk,’ antwoordde de muzikant.

‘En haal je dan voldoende op?’

‘Ach,’ sprak hij. ‘Dat gaat wel.’

Omdat de richting waarin het gesprek zich begaf mij in het geheel niet beviel, probeerde ik onopvallend mijn nog niet geheel lege bord uit het gezicht te verwijderen, terwijl ik bedacht dat hij ongetwijfeld een heel mooie en dure fiets bezat.

De dames trokken inmiddels de portemonnee en betaalden in klinkende munt voor het concert.

‘En een prettige vakantie verder dan maar,’ zei de saxofonist. ‘Als ik vanmiddag nog een paar terrassen doe heb ik weer genoeg om te eten. Nou ja, nooit in een restaurant natuurlijk.’

‘Veel succes,’ zei ik.

Nadat hij zich verwijderd had, trok ik mijn vriend achter mijn rug vandaan, hoewel hij toch wat breder was dan ik.

‘Hadden wij die man niet een glas wijn moeten aanbieden?’ vroeg zijn echtgenote.

Na enig overleg voelden de dames wel iets voor het aanbieden van een gehele maaltijd.

Inmiddels verstoorde onze landgenoot de rust op het aanpalend terras. ‘Sometimes I'm blue.’

‘Godallejehesus,’ zei mijn vriend.

‘Gaan jullie die man eens halen,’ sprak zijn vrouw opeens op besliste toon tegen onze vier kinderen.

Terwijl mijn vriend aan een lang college begon waarin hij betoogde dat je niemand in zijn broodwinning moet storen, zag ik een licht in haar ogen van een kracht die sinds de ster van Bethlehem nergens meer was waargenomen. Onder het schijnsel van dat licht sprong zij bij die geflipte bopper achterop om bij volgende terrassen met het mansbakje voor hem te collecteren. Dat was iets dat zij in haar jeugd had willen doen. De wijde wereld in, met de muziek mee. Waar ze dat plan bij rockzangers nog had weten te onderdrukken, niet bij deze laatste Mohikaan uit de jaren vijftig. Die man daar was een ondergeschoven broer van Ed van der Elsken, iemand die het niet had opgegeven, een zwervende artiest, lid van de broederschap der ongebondenen. Hij was een varende luyd, een vagant, kermisklant, losbol. En daar verlangde zij nu even naar.

April in Paris. Lover come back to me. My heart belongs to daddy.

‘Hier,’ zei ze tegen haar dochter. ‘Breng hem nog maar een muntstuk van tien francs.’

Het einde

Terwijl ik, daartoe gesommeerd door familieleden die ook wel eens een gemakkelijke kerst wilden beleven, zonder al dat tijdrovende gekook, op eerste kerstdag een poging deed, in een daartoe met dennetakken versierd restaurant, het zonder enige liefde of fantasie klaargemaakte diner door mijn strot te persen, deelde mijn dochter opgewekt mee dat zij de volgende ochtend een boek zou gaan schrijven onder de titel: Ogen in je Achterzak.

Welnu, die had ik persoonlijk dus niet. Mij ontging altijd van alles; aan mij hadden de kinderen geen kind.

‘En pappa, dan wil jij me zeker wel even helpen?’

Ik omhelsde haar; nooit had iemand zoveel vertrouwen in mij gesteld.

‘En dan maak ik de tekeningen ook zelf.’

Twee jongheeren, beiden met precies hetzelfde uitbollende kapsel, tokkelden het kerstrepertoire op hun gitaren. Maar de herdertjes lagen om zo te zeggen nog maar nauwelijks bij nachte, of van de belendende tafel kwam het verzoek aan de muzikanten tot het spelen van de oudhollandse kerstcantate ‘Er zaten twee motten in mijn oude jas’, waarvan de klanken even later met gejuich werden ontvangen en meerstemmig, zij het geenszins gelijk, met woorden ingevuld.

Waar was de tijd dat mijn pappie, die niet ver van hier lekker thuis bij zijn eigen kerstboom zat, mij ter viering van het kerstfeest van de zondagsschool naar de Emmakerk bracht, waar wij getraceerd werden op een mandarijn en een zielig boek van W.G. van der Hulst, waarvan de dikte correspondeerde met het aantal keren dat je present was geweest?

Had ik diezelfde mandarijn nu in handen, ik keilde hem met grote kracht in de richting van de aanvoerder van de feesttafel, die inmiddels onder daverende pret het wiegelied 'Hoepeldepoepe zat op de stoep' in de richting van de kerstballen zong.

Hoepeldepoepe zat op kerstavond op de stoep; hij verkocht zwavelstokjes en had het koud. Door de ruiten zag hij hoe mensen elkaar in gezellig samenzijn verwarmden met oude cognac; hoe zij elkaars aandacht trokken, verlangend naar strelingen bij de gloed van het knetterend vuur.

Halsoverkop verlieten wij even later het etablissement, toen een der leden van ons gezelschap niet goed werd, iets waar ik eigenlijk op had zitten wachten.

Niet lang daarna vernam ik uit de krant hoe de koningin had opgeroepen het komende jaar vooral goed te doen aan de gehandicapten. Mijn rode kater had van dit alles geen weet. Uitgelaten rollebolde hij in de sneeuw met een muis, die zijn grootste handicap, het leven, onder katers leiding reeds manmoedig overwonnen had.

Inmiddels passeerden twee meisjes ons huis, ter

begeleiding van een jeugdig paard, dat zij door de sneeuw leerden marcheren. Dat vond het beest niet fijn. Om de vijf meter probeerde het zich los te rukken om hinnikend op hol te slaan.

Indachtig het woord van onze koningin, wilde ik naar buiten rennen om het dier zijn vrijheid te schenken, maar de gedachte dat het mij dan wellicht als eerste zou achtervolgen, deed mij afzien van de reddingsactie.

Het meest gehandicapt is onze moed.

Even later belden twee andere meisjes bij mij aan, allerliefste tere wezens, die mij een gelukkig en voorspoedig nieuwjaar kwamen wensen namens De Volkskrant. Nadat ik hen ruim geldelijk beloond had voor deze geste, verzocht ik hen de beste wensen terug te doen, opdat de redactie ook het volgend jaar gesterkt kon doorgaan met haar stichtend werk.

Onmiddellijk na dit bezoek namen mijn zoon en zijn vriend mij onder de arm en vervoerden mij naar een winkel met vuurwerk. Hier zochten zij zich een jaarwisseling uit, die ik vervolgens onder veel gesis moest betalen.

Bij terugkomst begon ik onder leiding van mijn dochter aan het boek waarvoor zij zich een gouden griffel én penseel tegelijk dacht te verwerven. 'Schelden' schreef zij op als titel van het eerste hoofdstuk, een vaardigheid die zij inderdaad als weinig andere beheerst.

Voordat wij tot nadere invulling konden overgaan, verscheen de bezorger van Het Parool aan de

deur, om mij namens redactie en directie veel goeds toe te wensen.

Terwijl ik mijn portemonnee raadpleegde, overviel mij plotseling de razende benieuwdheid wie dit geheel vernieuwde dagblad voor de jaren tachtig met de Paroliebollen zou bedenken.

Een dag later bleek dat de ijsbaan op het Leidseplein.

Een ijsbaan!

Eet een ijsbaan olieballen? Zou het Parool inmiddels zo vernieuwd zijn dat het z'n eigen nieuws bedacht?

Nadat ik achtereenvolgens de wensen in ontvangst had genomen van NRC, Goois Weekblad, De Gooi en Eembode en de Woonbode, wist ik dat er in het komend jaar niets mis kon gaan.

In het gezelschap van een doosje lucifers inspecteerde mijn zoon inmiddels het vuurwerk, dat nog op de aanrecht lag.

Zo kwam het dat opeens een machinegeweer begon te ratelen.

Terwijl ik dekking zocht achter de kerstboom, bedacht ik ter geruststelling van mijzelf dat als de wereld echt verging dit zou geschieden via slechts één knal, voorafgegaan door een flits, waarvan de voorproef mij even later voor een eeuwigheid leek te verblinden.